

אלול תשנ"ב - ספטמבר 1992

ספרות לילדים ונרעד

שנה תשע עשרה

חוברת א' (73)

משרד החינוך והתרבות, המזכירות הפלגונית, המדור לספרות ילדים
קרן ספריות לילדים ישראל מיסודה של רחל ינאית בן-צבי

המערכת: גרשון ברגסון (עורך), ד"ר מيري ברוך (יוועץ מדעי), נחמה בן אליהו
ד"ר אסתר טרס-גיא, אביבה לוי, דליה שטיין

כל הזכויות שמורות

בהוצאת משרד החינוך והתרבות, המדור לספרות ילדים, ירושלים,
 רח' דבורה הנביאה, בנין לב-רם טל' 2/2 02-2938012

ISSN 0334 = 276 X

דפוס חורב "יד עזורה" רח' עדני 3 ירושלים טל': 814690 829688 02 -

עיוון ומחקר

כIOS ו' בינוי תש"יב (ג' נובמבר 1994) התקייס בז' ב' צבי יוס עיוון מוקדש לנושא: ביוגרפיות של אישים בראי הספרות היפה להלן חלק מן ההרצאות שנשאו כIOS עיוון זה.

ט' 17/6/
ט' 6/
ט' 5/
ט' 4/

מי מפחד מספרות היסטוריות מהנחת?

מאות צבי צמרת

כבוד מנכ"ל משרד החינוך מר זבולון אורלב, חברי הנהלת קרן ספריות לילדי ישראל מיסודה של רחל ינאית. חברי מערכת 'עם עובד', סופרים, מורים, ספרנים ומ忏נים יקרים, לפני שלוש שנים ראו אוו שני הספרים הביאוגרפיים, הראשיים בסידורם 'ראשונים בארץ' - המשותפת ליד בן צבי ול'עם עובד' (עורכי הסידרה הם תיימן, ברה, חנה בידרמן, נירה הראל והדובר אליכם).

שני הספרים הראשונים היו 'אהבת פרודסיט' - ספרות של נחמה ויוהשע כהן' מאת גלייה רוזן - פדר, ו'זהופא על הסוס' - ספרו של הלל יפה' מאת לאה נאה. מאי ראו אוו עוד שלוש ביוגרפיות נוספות: על הרב קווק מאת ריזיאל ממפע, על 'המושדר' - ת.ג. ביאליק - מאת נאור, ועל פתריאל יפה מפקד'C' זירדי הסירה מאת בנו, תמר ברגמן (בן, כיון שתמרה הוכיתה אותנו כי היה גם ברייטי בסירה, בלבד מן הכל' מבני עמו).

שוריה של ביוגרפיות בסידרה מצויות עתה בתהליכי הכנה מתקדמים: פניה זר עיבדה מחדש את סיפורה על אודד וינגייט, עמוש בר כתוב על רחל המשוררת פועה הרשלג כתבה על אנצו סירני, אהוד גניעזר כתוב על השומר העברי אברהם שפירא. בתכנינו גם ספרים נוספים אך הם מצויים בשלבים היוליים יותר וכן לא אנקוב בשמות גיבוריהם. לכבוד ספרי הסידרה - ולצורך דיון עקרוני על נושא כתיבת והנתלת ביוגרפיות ההיסטוריות לנער - התכנסנו כאן הבוקר.

הדמות המהנכות - שהדור גדל בצלין ומתהן לאוון - עברו אמרטיציה קשה במערכת החברתי-תרבותית שלנו. מתקופת היישוב ועד ימינו עברנו תהליך של

ס. פ. ר. ל. ת.
המכללה לחינוך
ע"ש דוד ולוין
ירושלים

בליה בתחוםים אחדים - וזהו אחד התחומיים. האידיאל של הדור הימם, המכובד והקשרתי הווה, לעיתים תכופות, האנטי-גיבור ולא הגיבור. גיבוריינו הונמכו מכך וחלקס אף נמחה ונמחק, דומה כי נותרנו ללא אפשרות להביט אל-על, ללא האפשרות לשאוף אל, להידמות ל... החוקת את. אין לנו גיבורי הווה ואנו הולכים ופוגעים בניבורי העבר.

אמוחיש את דברי על-ידי דוגמת גיבור עבר - יוסף טרומפלדור - אשר רק לפני ימים אחדים צוין יום השנה לנפילתו, ונראה כי גם דמותו הולכת וממתעתמעת. משנה לשנה מתרבים הקולות המסרבים להאמון לטוב למות בעד ארצנו - לאוthon אמירה אהדרונה שלו, שהיתה לדוד מחנכת (שפירושה היה תמיד אחד: טוב לחיות בעד ארצנו). פרטיהם אחרים על דרך חייו המופלאה - אין יודעים. רבים מן היושבים באולום זה, שגילם עולה על ארבעה עשרות שנים, התחנכו לאור 'הגיבור מתל-חי', גדלו וhonecnou על אותו 'גבר חייה' אשר הייתה לו 'ארוע חייה'. קיבלו ללא עוררין את אמרתו האחדונית - אשר, אגב, רוב מומחי התקופה אינם מערערים עליה. כולנו שרנו ושיננו את 'בגליל בתל-חי' - שירו של אבא שנלך (אשר כדרך הארץ אך לפני כמה עשרות שנים, העדיף את העברית ושינה שמו לאבא חושי. אגב, שיר זה תחילתו בקן 'השומר הצעיר' דזוקא. בגליציה). כתוצאה מן הקריאה שבשיר 'לכו בעקבותי', הרגשנו כולם את המחויבות המוטלת علينا. עליינו ממש. אנו התחנכו לאור שיר זה ולאור שירים 'כחzon תוחلت' של שמעוני, לאור 'גילו הגלילים' של יצחק קצנლסון, לאור 'על גבעה שם בgalil' של ברוידט, לאור 'ליל יוד אלף באדר' של אנדה עמיר, לאור 'אבא בא מהgalil' של פניה ברגשטיין ועוד ועוד.

וכיצד מתחנן היום הנער? האם עדין מוחנים לאור דמותו המאחתת, מלאת החזון ומלאת ההקרבה, של טרומפלדור? האם עדין מוחנים לאורו כי יש להיארו ולא לסגת? כי יש לשלב התיישבות ולהחימוה? כי יש להתעלות מעל לכל חילוקי דעת פוליטיים? כי יש להסתמך על עצמנו יותר מאשר על מעצמות זרות? איש הנגב, גחומי הר-ציוון, בעידן 'אצבע הגליל' אשר יצא לא מאמין לאור 'ביד בן צבי', הביא אמריות של 'כוכבי הנער' הימים על טרומפלדור. שם, בין היתר, טען הזמר דני סנדנסון שהשיר 'בגליל בתל - חי' הפחיד אותו בילדותו וגרם לו טראומות. גידי גוב אמר כי נמאס משירים עצובים 'שירי תل - חי' כאלה' ועוד. אין ספק וכדי להזכיר זאת: דני סנדנסון וגידי גוב הם מוחנים ומעצבי נער יותר מאשר רבים אחרים הקרוים 'מוחנים'.

ומה נכתב על 'אצבע הגליל' בשנים האחרונות? ירון לנדוון, אנטטי-תיזה לטרומפלדור, כתב בציירות 'ובאצבע הגליל חטף כזר בכך ידו, כף ידו, ומואז על החליל הוא מנגן בלי סול ודוז, סול ודוז...' הסרט הפופולרי 'בלוז לחופש הגדל'

מורחש ויקוד הורה לעמינו 'טוב למות بعد ארצנו' עתונאית עיר (15.3.92) כתבה על 'טוב למות' בעוד ארצנו' בעל סיסמה 'משמעותם של מושגים כחלק מהקשרים להילרג'. יש גם דוגמאות אחרות, ולא הגלילי הנעה שור ומשנן היום צניות ולא ציונות. הנער גדול על שיו מהם לועצים - שעריכיהם הגלויים והסתומים כל כולם 'הנאה מהחיי לשמהתי', עדיין ניתן לשמו פה ושם - ואפילו בתרבנה הרדיו הצבאיו בזאת בן - גוינו כדי לחזק את כוחו של צה"ל - שרידים של שירים עטים של פעם'.

אנו חיים במדינה אשר איננה חדלה ללקק את פצעיה. אנו חיים במו ולא כמליצה - נלחמת על קומה. רק לפני כמה ימים נפל חובש דרוזי חיל' מבית - לאן, תוך כדי מעשה הקרבה עצמית על גבול הלבנון, בשעה שניסה להציג ולטפל בחיל אחד.

רק לפני כמה ימים נפל באותו פולחן חיל אחר. בן קיבוץ עין-גדי, בשעה שניסה לחלץ את מכשיר הקשר - ביודעו כי ללא מכשיר קשר חייל כל משתתפי הסיוור בסכנתה.

בראיונותἌחΔίς הופיעו בני הכהר בית ג'אן-הכהר במספר תלויות במערכות ישראל גודל ביוטר - והתגאו, בצדך רב, במעשה המופת של החובש הדרוזי, האם גם אנו מצינים מעשי הקרבה למען החברה והמדינה, מעלים על נס נוכנות להצלת חולות גם במחירות קרבת החיים, מתגאים בגבורות כגון אלו בקורס רם? דומה כי יותר ויותר כל חינוכנו מדגיש את העצמיות, את המימוש העצמי, את אושר והנאות היחידים. אם החינוך העכשווי שלנו אינו מדגיש מדי את אושר היחיד, את הנאותיו - לפני ועל חשבון ערכי הקהילה, החברה, המדינה, העם?

מודע איננו מחפשים די את הדרך לחנק גם למימוש עצמי, גם ליחיד מאושר וגם לחים עם נוכנות של נתינה והקרבה למען הכללי יהושע כהן, איש לח"י וחברו הקרוב ביוטר של בן גוריון מקיבוץ שדה בוקר - אשר ספר בסידרה לבבואה התכנסנו כאן ורשם את עלילותיו - נהג לטעון כי מן הרاوي שנזכר כי חנה סנש היא זו שכתבה את שני השירים: את 'ארשי הgefährד' שנשך' והציג לביבות' - היא שירי ההקרבה, ואת 'אלי שלא יגמר לעולם' שהוא, אולי, היפה בשירים רצון החיים ובקשת האושר האיש. האם אי-אפשר לחנק לחיים אשר שרירים בהם גו זמנית. באופן סימוליטני, את שני השירים? האם שני השירים סותרים אחד את השני? משך יום העיוון נדון בשאלות שונות של כתבי ביוגרפיות לנוער: נעקוב אחרי עקרונות כתיבותם ונשמעו מיסורי ומஹיות בית היוצר שלהם. נפגש עם גישות אתניות לכטיבה על תולדות ההתיישבות בארץ ועל גיבורים - הסטוריים

שוניים, בתחוםי פעילות מגוונים, בתנועות ובתקופות שונות. על פי הכרה מראש של המרצים, ברור לי מלכתחילה, כי אין ולא תהיה כאן אחדות דעים לגבי השאלה איך ומה יש לכתוב לנוער. גם בתוך מערכת הסדרה 'ראשונים בארץ' עמדותינו מגוונות ולפרקדים שונות. עמדותינו מתכוונת להדגיש קוטב אחד: את הקוטב המאמין בשליחות ובאתוריות החינוכית של הספרות בכלל ושל ספרות ונוער בפרט.

לי אין כל טפק, הכתיבה, היום, חייבת להיות מתחכמת יותר, מותחת ומושכת, בהירה, מדויקת ונזהרת ממלצות ומכל צביעות - ואף על פי כן, לעניות דעתך הכתיבה גם היום יכולה וצריכה להיות כתיבה מוחנכת. יכולה וצריכה להיות עם חשיבה חינוכית מأחוריה ובסיסית.

בתחומי אמנויות המיללים, אולי בגיןם לתחומי אמנויות אחרים, איןני מאמין בקיומה של אסתטיקה לשמה. נתן, אולי, לדבר על צבע נייטרלי, על חומר נייטרלי, או על צליל נייטרלי (וגם על כך יש המערערים היום). אולם, אין מלה נייטרלית, אין משפט נייטרלי, אין ספר נייטרלי. אין צירוף אסתטי של מילים חסרות משמעות. למלה כוח מכוון, כוח מנהיג, כוח מעצב - ואמנני המיללים תייבים תמיד להיות ערים לכך.

גם בדיון בו התגלו מיללים וסימאות, גם בתקופתנו הקרויה בטעות תקופה 'קץ האידיאולוגיה' - עדיין נותרו אידיאולוגיות, עדיין נותרו המיללים המוליכות, המחנכות. להשquetgi, גם ספרים המתימרים להיות אי-אידיאולוגיים הם ספרים אידיאולוגיים, עליינו לאזכור כי רק לבארה כל האידיאולוגיות התרומותו והתרומותסו כולם כאחת לתוך כור ההתיווך הקפיטליסטי - המערבי, גם אחרי נפילת 'המזרחה', עדיין חיים ופורחות אידיאולוגיות רבות אחרות, חלקן חשובות וחרות אשון - ויש להתמודד עימן באמצעות מילים.

יתר על כן, גם הקפיטליזם המערבי, שכולנו חולמים עליו ונמשכים אליו מגנט אדרס - בפיקוחן או בעיניהם עצומות - גם הוא אידיאולוגי ויש לו סולם ערכיים משלו. לא רק ערכי הדيمוקרטיה והליברליזם - שרובינו דוגלים בהם - הם חלקים של האידיאולוגיה שלו. גם התחרותיות הדורשת את החלש, גם המאבק הבלתי נלאה על רוחות חומריים, גם הסגידה לכיסף ולבולי הממון - הם חלקים של אותו סולם ערכיים. כשהאנו מבטלים עצמנו כל-כך 'בפני' המערב' עליינו לדעת זאת.

אני רוצה לקוות כי נשאל היום את עצמנו - כולל את חברי הספרים, הכותבים לנווער, שכמה מהם עתה ב'צירוף' זה - על איזה עולם ערכיים הם כתובים, לאיזו אידיאולוגיה הם, ובקבוצותיהם אנחנו, מחנכים. כפי שהנכם שומעים, איןני יזהרי - ובנושא החינוך לערכים אני עקרונית

אנט-יזהרי. אינני חושב כי אפשרית בכלל ניטרליות חינוכית, ואפלו אם היא היתה אפשרית - אינני סבור כי הניטרליות הייתה רצואה. דעתי היא כי ככלנו איננו יכולים לבנות מ אחריותנו כמחנכים, כשם שהורים אינם יכולים לבנות מהאחריות שנטלו על עצם בעת שילדו את ילדיהם.

המשך שלנו לחברת המבוגרים ל享ןוק הצעירים כופה בחירתך, כופה התיוותך. לשקיpty, איננו יכולים להלך בחול-AMILOLI, ולהציג לחניכינו ריקות 'אובייקטיבית' ו'נטרלית': השאלה המטרידה אותנו איננה אם זכותנו לחנק אלא: איך לחנק חינוך יהוד-ציוני הדגול ובוטה בעברית הדימוקרטיה והחופש. כאמור. אינני חושב שתמכו כל האידיאות ואני מאמין בספרות נתולת אידיאות. אני מושכנע כי גם היום ניתן וצריך להנחיל ערכיהם לנוער גם באמצעות ספרים וספרות. איך נביא לנוער את 'חברים מספרים על גימי' של מהר, את שמוליק וזורה של העתיד, את 'מכתבי אבנר', את סיפורה של הלן קלר - ואלו רק דוגמאות של ספרים שאני זכר היטב מנוערי ואני חש כי השפיעו עלי ביותר.

לאחרים ישנו וודאי ארון הספרים משליהם - והוא וודאי אחר. האם גם בזמןנו ניתן לכתוב על גיבורים (ולא להכניס מלאה זו למראות)? כיצד ניתן להשפיע גם היום באמצעות דמויות מופת, באמצעות אירוחי מופת חברותיים-היסטוריהים? באיזה ארון ספרים נציג את הנוער של מהר? אני מקווה ומגניה כיakash היום נדון ונשוחח על-כך.

רב-חובל שב אליך

מאת: תמר ברגמן

רב-חובל שב אליך הוא אחד משלושת הספרים שכתבתי לבני-הנעוורים, אחד מתוך טרילוגיה זו אינה טריולוגיה במובן המקובל של המלה: כל אחד מחיקיה עומד בפני עצמו, כל אחד סיפורו שלם, מעגל טגור, שנכתב לגיל אחר ובסגנון שונה. יתרה מזאת - רק לאחר שסיימתי את כתיבת הספר השלישי הסתבר לי שכתבתי טריולוגיה אישית שנוצרה בהשפעה לזמן הcronologgi.

רב-חובל שב אליך נכתב אחרון. זהה ביגרפיה ספרותית של אבי, כתריאל יפה, מראוני הימים בארץ-ישראל, שנשפה כרב-חובל של "ארי הים" היוזעה בכינויו "סירות הCY". הספר מתחילה עם לידתו, ב- 1909 ומסתיים במאי 1949, עם צאת הסירה לדרך האחרונה, הספר השני, לאורך המשילה, מתחילה עם ראשית מלחמת העולם השנייה ומסתיים מעט אחרת. הוא מבוסס על סיפור חיים אמיתי של מכיר, וכל צולו "אודיסיאה" של ילד יהודי שנוצר לבחדו בברחה"מ בזמן המלחמה ובכך נס חזר ונמצא את משפתו לאחר נזדים והרפתקאות מסדרות שיער.

ספר זה הוא עברי סיפור של "איילו": איילו איתרעו מזלי ונולדתי באירופה, ואיילו התמזל מזלי ונשארתי שם בחיים - זו היה עלול להיות גורלי. כתבתי אותו מתוך רגש הזדהות עמוק עד שקוראים רבבים, צעירים ומבוגרים כאחד, שואלים אותי תכופות אם הסיפור מבוסס על תולדות חי.

הספר השלישי מבhinnacronologiy, אך הראשון לכתיבה, הוא הילך מ"שםה". ספר זה מתחילה עם סיומו של קודמו, בתום מלחמות העולם השנייה, ומסתיים עם ראשית מלחמת השחרור והקמתה של מדינת ישראל. זהו סיפור קליטתו של ילד ניצול שואה בקיבוץ בעמק הירדן, אך למעשה הוא סיפור על השלמה עם מות הורה.

שנים רבות חלמתי לכתוב ספר על אבי, אך לא יכולתי להתחיל במלאה לפני שכתבתי את שני הספרים האחרים: נוסף למרחק הזמן שהיה דרוש לי, נמשית, הייתה צריכה לעבוד את האובדן בדרכי שלי, ככלmor בכתיבת ספר - הילך

מ"שמה". כמו כן לא העוזתי לגשת לכתיבת הביוGRAפיה של אבי לפני שהגעתי לרמת כתיבה שהשכיפה את רצונך "רב-חובל שפ אליעיך" הוא ספרי השלישי - עשר, אך רק אחרי כתיבת הילד מ"שמה" ו"לאורך המשילה" הרשתי לעצמי לגשת לכתיבתו. הנסנים שעברו ננתנו בי גם כוח לעמוד מול בני משפחה,ჩיים ומתים כאחד, שחששתי שייתיצבו מאחרוי גבי ויישגיחו על מלאכת הכתיבה. עוד לפני שנגעתי לכתוב את "רב-חובל שפ אליעיך" ואף לפני שהתחלתי לעסוק בתחקיר, ניצבתי על שתי פרשיות דרכיהם: ראשית הייתה חiybat להחליט אם בראצוני לכתוב ספר היסטוריה או ביוGRAפיה ספרותית. החלטתי לפנות לדרכם בראצוני, ניצבתי על שני פירושות דרכיהם: ראשית היהי חiybat להחליט אם שמהקרים וספריו ההיסטורית מגיעים לקהיל מצומצם שסימלא ממחפש את החומר שהוא מעוניין בו, ואילו אני רציתי להגיע לכהיל הרחב. בחרתי בכתיבת ספר שיפנה גם אל הרגש, ספר שיגיע אל הקורא לא רק דרך מסנתת הראש אלא גם דרך חווית הלב. בקשתית לכתוב ספר שיחיה תקופה על צבעיה וניחוחותיה, רציתי שהקורא יחוש את מגע חולות הזהב של תל-אביב הקטנה ואת קצף גלי הים המתנפצים לתוך סיירות המעלפים. ביוGRAפיה ספרותית מאפשרת את שילובן של עבודות ההיסטוריות בתוך מסגרם ספרותי חי.

בפרשת הדרכים השנייה היה עלי לבחור את קהיל העיד שלי - בני נוער או מבוגרים? בחרתי בכתיבת ספר לבני הנעורים מכיוון שלאלה פتوחים תחוויות עצות, ולמרות שלא יוזו בכך - הם מבקשים אנשי מופת שייאירו את זרכם. אין לי אשליות באשר לכוחה של הספרות לעצב את עתידנו, אך קיימים גיל בו הזדהות עם דמות זו או אחרת עשויה לנtab את דרכם של הנער והנעורה ולשמש להם מגדלור שנים דבות. מכאן חשיבותה של הסדרה "ראשונים בארץ" (המשךות יד בן צבי ועם עובד) שספריו "רב-חובל שפ אליעיך" הופיעו במסגרתה. לשמהותם רבים המבוגרים בין קוראי הספר, מהם קיבלתי את הנלהבים והנרגשים במכتبיהם נשלחו אליו.

הרוחה לכתוב ביוGRAפיה ספרותית חייב לשלב את סקרנותו וקפדנותו של ההיסטוריון עם דמיונו של הספר. עליו לאסוף בקפדנות פרט אחר פרט, ובו בזמן לשוחות נגד עיני את התמונה כולה, אך דמיונו של הספר הוא המדביק ייחודי את הפרטים, מפיה חיים בדמותו ויזיר זרימה בין חלקיו הייצירה. אטם בודאי יודעים שהעוסק במלאת התחקיר חייב לעיתים להתאזור גם בסבלנותו ובתחכומו של בלש, או של שופט החוקר את העד תקירות שתי וערב ומציב לו פחמים כדי להציג אל האמת. בדרך הטבע רואים בני אדם את עצם במרקזה של התמונה, על-அחת כמו וכמה אנשים בשנות השבעים והשמונים לחייהם; כבר עשרות שנים הם חוזרים, מספרים ומשפיצים את עלילות נועריהם. גם אלה

זיכרונות צלול ומחשباتם בהירה, ולשוחתי פגשתי רבים כאלה, ראו בזמן ביצוע הפעולה את אותו קטע בו לקחו חלק, ולא את השלים.

ובן מאיו שהחלהתי את מלאכת התחקיר בראשונות שערתי עם אנשים שונים שהכירו את אבא: בני משפחה, חברים לעבודה ואלה שייצאו לצדיהם. בغال גילס של רוב המרוואיניים הייתה במירוץ נגד הזמן. פעם אחת הקדמתי אותו כפצע, ולא בغال הגיל, את ישראל הורוביץ, בן כפר גלעדי, פגשתי במקורה באירוע משפחתי, ושם הוא סיפר לי את המעשה שכיניתי בשם "שלטה מורתלה". זו הייתה הפעם הראשונה והאחרונה בחיי שראיתי את האיש, שעת ספורות אחר כך נהרג בתאונת דרכיהם. את פרק ה-21 בספרי הקדושים לזכרו.

מלבד הראיונות, קריאת ספרי היסטוריה ובדיקת חומר ארכינוי היה עלי ללימוד חומר מקצועי.ABA נמנה על חלוצי הימאות העברית. הוא היה אוטודידקט מובהק שלמד בעצמו מתוך ספרי ימאות בשפה האנגלית, תרגום, תרגול וליים את חברי. רציתי להעביר לקוראי את אותה חלוציות, אותה ראשוניות, ולשם כך היה עלי ללמד ימאות, או לפחות לקבל מושג בנושא. ביה"ס לקציני שם בעכו ע"ש כ"ג יזרדי הסירה פתח לפניי את שעריו והציג אותי לחניכיו לשבועיים של קורס ימאות מרוכז. למדתי חתירה, קשרים, שיט מפרשיות, ומאותר יותר גם הפלגתי על סיפונה של אניית האימונים שלהם.

בחחרקע לבתו הוא מקצוע מסוימים עלול סופר לפול לאחד משני הפחים הבאים: אם הוא כותב על מקצועו - שלו - הוא עלול להלאות את קחל קוראיו בפרטים שעבורו הם מובנים מאליהם. קטנותי מן החשווה, אך אני יכול להימנע מהזהיר את ספרו הנפלא של הרמן מלוויל מובי דיק, בו הוא מרבבה לשימוש במונחים שהיו שגורים על פיהם של ציידי הלווייתנים, עד שהקורא מאבד לעתים את ידו ואת רגליו בשפע המידע המקצוע. אך אם הסופר למד את מקצועו של גיבורו לצורך כתיבת הספר, כמווני, הוא עלול לפול בפתח אחר, במלוכdot ההתרבבות: "הנה", הוא יאמר לקוראיו, "ראו כמה למדתי, עד כמה אני בקי בנושא!" זו הסכנה שארכבה לי היה עלי להלך על חבל דק השוזר מהמידה הנכונה של מידע מקצועי ולהיזהר מנפילה לתהום ההפרזה. אני מקווה שהצלהתי.

בשחרומר נאסר, וכבר ידעת שאכטו ביוגרפיה ספרותית לבני הנערים, היה עלי להחיליט החלטה שלישית, חשבה לא חוות משתי הראשונות: מהיקן להתחילה את ספרי אני יודעת שאלה הזוכים את כתריאליפה מקשרים אותו מיד עם כ"ג יזרדי הסירה. אך אבא פעל מתוך תחושה שתינו עללים להיות קטנים, והוא הספיק בשלושים ושתיים חוות היו מה שמעטם מספיקים לעשות בחיים ארוכים. כבר מנעוריו היה פעיל בהקמת הפלגה הימית של "הפועל" ובפעולות

ה"הגנה". ב - 1934 הייתה בכיד המלווה הימיים של אנית המעלילים "ולוס". לאחר מכן היה בין מקימי נמל תל-אביב, נמנה על מדריכי הקורס הימי הראשון בשודות ים, ליווה אניות מעפילים והיה אחראי על חורדות רבות בחופי הארץ, ולבסוף היה מדריכו הימי של הקורס שלימדים בונה "קורס ה.ג".

יתרתו מזאת, פעמים רבות ניצל בנס ממאות בעלות הרבות שהשתתף בהן, וכך ניתן לומר שקיימות מקורות מסוימת בעובדה שניספה עם כ"ג חבירו. החליטתי להעמיד את הדברים בפרופורציה הנכונה: פרשת ה.ג מוצאת את מקומה ורק בסוףו של הספר, בפרק הארוך שכינויו "அறிதா". ולולא עורך הספר שבדק התעקשו ואמרו לי שזו הזדמנות נדירה למד את בני הנעורים על אותה פעהה - היה חפרק זהה קצר הרבה, יותר מכפי שהוא בירשתנו הסופית. מובן שהיה לי קושי לנPsi לחזור ולבדוק את החומר הקשור בפרשא זו, אינני רוצה להחיקות יコות ישן, אך נראה לי שאין עתה ספק שהפעולה הייתה מיותרת, ובגלל מערכת של שיקולים מוטיעים וחוסר מידע, שלחו את הלוחמים לפעלה שלא היה להם כל סיכוי לחזור ממנה.

אתוזור לראשיתו של הספר, לפי עדותם של חברי, מכירים ובני משפחה היה אבי יוצה דומן לא רק בכשרונותיו ובכישוריו אלא גם באופיו. הוא לא היה איש רעים להתרעם, החיפך הוא הנכון - הוא כונה בפי מכיריו "ஆப் போட்". רציתי לדעת מהם הגורמים שעיצבו את אופיו, רציתי להכיר אותו. لكن התחלתי בילדתו והתקדמתי אטו עם השנים. עקבתי אחרי התפתחותו, תיעדרתי את השינויים שחלו באופיו, כיצד הפך מילך מלא חיים לנער מסוגר ושתקן, מהicken צמחה אותה מסירות ללא גבול שאיפינה אותו, מסירות למשפחה ולישוב היהודי בארץ - ישראל.

כאן ברצוני לעמוד בקצרה על נקודת תורפה בכתיבת לבני הנעורים. לא פעם נופל הספר בפת פישוט היתה: קורה שגיבור סייפורו הוא אמיתי, ו/או מוכשר, והוא כה מושלם עד שהוא מנוט את דרכו בעליית הספר כדמות מופת שאינה משתנה עם הזמן. אך דמות מופת אין פירושה אדם מושלם, איש ללא דופי - דוקא מרכיבתו של הגיבור, משחק האור והצל של מעלותו וחסרונו, הם ההופכים אותו לאנושי, לאמין.

לכלנו - ילדים מבוגרים - יש לעיתים צורך בגיבור כל-יכול שיגשים את משאלותינו המכמוסות בຄלות האלגנטית של ג'ימס בונד. על צורך זה פורחת מלכת הבידור. סייפור העלילה משתנה מספר בספר, מסרט לסרט, אך הספר-גיבורינו משתנה לעולם. אך האם הוא גיבור של ממש? אמרו אבותינו: "איזחו גיבור - הכבש את יצרו!", על אותו משקל נוכל לומר: "איזחו גיבור - הכבש את פחדו". מי שאינו פוחדים לעולם גבורתם אינה גבורה, ואין הם יכולים לשמש

דמותו היזודהות לכלנו, אזי מתוכונת למחסנים תDIR, הפוחדים וסובלים מחסרונות-אנוש. אין לי ספק שהקורא הצעיר בן זמנו מותחכם ונבון די הצורך לקבל גיבור מורכב ומשתנה ולהזדהות אליו. למרות הסופרלטיבים הרבים ששמעתי על אבי ניסיתי לעמוד גם על חסרונותי. דוגמא קצרה תמחיש זאת: (עמ. 110)

נקודות תורפה אחרות בכתיבה ביוגרפיה היא לעיתים שפע החומר. קראתי ספרים רבים על עלייה ב' והסתבר לי, שאוטם ספרים המתארים את מסע של כמה וכמה אניות מעפילים "מאבדים" את הקורא: הוא מתחילה להשטעם, עברו כל מסע דומה לקודמו והוא מכיח מיד את הספר בטרכם קרא אותו עד סוף. لكن, למרות העובדה שאבי הביא כמה וכמה אניות, החלותי להתרכז בתארור מסעה הראשון של "ולוס" ופרשת "טייגר-היל". לא התעלמתי מעובדות ההיסטוריות, אך מלאכת הספרן דורשת מוקם מנון ודגששים שונים ממלאכת המתקך.

1909 - 1941 תקופה ארוכה שאינהعشוויה מקשה אחת, אך ניתן לומר עליה שהיתה זו תקופה הירואית, מלאת פטוס. אנשים זיכרו על אידייהם, חי לפיהם. נכוון שהיו גם אז יודדים ומשתמטים, אך רוב היישוב היה נכוון בכל רגע לחתנדב ולהיקרא לדגל. האם קיים קושי לכתוב לנוער על תקופה הירואית בעידן מפוכח וציני ייתכן. כדי להתגבר על מכשול הפתוס אין להתעלם ממנה, אלא לגעת בו באחבה ובחומר, ובעיקר-על הספר להיות אמין. דמות אמונה, מרכיבת ואנושית תכבש את לבו של הקורא הצעיר. הצורך במופת אישי קיים בגיל הנערים, ולעתים קרבות העצינות אינה אלא ציפוי ذק של אלה שבסופו של דבר מתנדבים ליחידות העילית של הצבא. علينا לשמור שציפוי זה לא יתקשה לשריון לא עביר. בל נבכה את הארץ - ישראל הישנה והטובה. היא חלה בלבלי שוב. אך ניתן לבנות את ההווה והעתיד לאור הערכים שהנחילו לנו אנשיה. לשום הנה קטע מן הספר: "ספר לא נכתב בעקבות הזמן. לא כתבתי כזו לעונת על הביקוש לבιוגרפיות של אנשי היישוב". הוא צמח מזרך אישי עמוק."

בעקבות "המשורר" או:

**איך כמעטו ויתרתתי על הרעיון לפתח את הספר
"המשורר, של ביאליק"**

מאת: לא נאור.

באחד רך עלה הרעיון לכתב את הספר, עוד לפני שニיגשתי לעבודה הגדולה של המחקר, הלכתית לספריה העירונית שלנו בהרצליה, ועמדותי, ביראת כבוד, לפני המדי הגדול של ספרים שנכתבו על ביאליק. היו שם המון ספרים זה היה מדף גדול ועמוס ספרים כבדים וchosובים. לקחתי משם ספר קטן, נפלא במיוחד: ספרו של חיציר חיים גליקסברג, "ביאליק יומם יום". חיים גליקסברג, למי שלא ידוע, היה צייר מצוין, וסופר בעל עין חזקה והמון הומור. אפשר לומר שהוא חי סיבב ביאליק ביחס השניהם לאחריותו לחיו של המשורר, הוא צייר אותו, החל איתה לתערוכות ולטילולים בתל אביב הקטנה, ובעיקר הקשיב לו, ורשם בנאמנויות את כל מה ששמע. בין הפנינים שרשם היו גם הרבה זכרונות של ביאליק מתקופות קודומות, ואפילו מילדותו, אגב, הוא צייר גם את מניה, ורשם גם מזכרונותיה, שאוותם היא פירסמה, מאוחר יותר, בספר הארכוניות שלה.

"ביאליק יומם יום" הוא ספר נפלא, מלא ציורים טובים וסיפוריים נפלאים, כמו למשל הספר על ביאליק והילדים של הספר שלו: לפני נסייתו האחורה לניטות בוניה, ביאליק בא, כרגע, להסתפר אצל הספר הקבוע שלו. ישבו שם שני בניו הקטנים של הספר הבכור אמר: זה ביאליק. רקטנו אמר: אל תקשש, ביאליק זה רחוב.

ביאליק, קם ולפנינו שיצא אמר: (בײַדיש) "ביאליק רחוב, ביאליק שיר, ואף אחד לא חשב שהביאליק הזה הוא עכשו געה אקטיע וונדן (cabams norams? מוכחה יסורים?) הספר מלא פנינים כאלה.

ובכן לקחתי את הספר, אני מטבוי סקרנית לפרטים לא חשובים, אז כדרמי הצעתי בכרטיסיות הקוראים הצמודה לכרייכה הפנימית, הספר יצא בשנת תש"ה

(1945) בהחצאת הקבוץ המאוחד. היתי מעוניינת לדעת, באיזו תדריות הוא נלקח מן המכון, האם יש לו ביקוש? הכרטיס של הספרייה היה מצחיב, ישן מאד. הוא היה ריק, נזהמותי. אף שם לא היה כתוב בו. אפילו לא קורא אחד. קשה להאמין. ביאוש בדקתי ספר אחרי ספר במדף הגдол הזה, המציב דומה. יש כמה ספרים מבודקים יותר, אבל רובם לא נקרוו בכלל או כמעט שלא.

עמדתי שם, מיוואשת, והחלטתי לדוח מכל העניין. חשבתי אולי טעם יש למאמץ הזה? למה להקדיש שנים של עבודה קשה, להיות אוטומה לכל עניין אחר, ולפנות את הראש והמחשבה אך ורק לביאליק, ומה יצא בסופו? עוד ספר על המdorf הנדוש ונשכח הזה? הלווא אין לזה בכלל ביקוש! חזרתי הביתה לעשות חשבון נשך. למען האמת מצאתי עוד כמה סיבות מצוינות, למה אסור לי בשום פנים ואופן לכתוב את הספר הזה; ואני אמונה בקיצור רק את העיקריות:

בטה מוחכים לי בפנים: בדרך כלל כאשר מותבים על אדם שנפטר לפני שנים רבות - נדמה שהוא יותר קל במובן מסוימים. יש יותר חופש יצירה, או שהוא נראה כך לסופר. לפחות במובן זה שאף אחד לא יכול לבוא ולהגיד: זה לא היה בדיק ככה. אני הייתה שם ואני יודעת יותר טוב. לא אצל ביאליק. לא חשוב כמה זמן עבר - כולם היו שם וכולם יודעים יותר טוב. ואולי בזכות, כי קשה מאד לא ליפול לתוך אלפי המלכוות האלה ויצאתني בנס. רק בגלל החלטתו של ייושן מהווק כל סיפורו, אפילו מצוין, שביאליק כתב בעצמו - אם אין לו חיזוק גם ממוקור אחר. למרות זיהירותי, המופרצת לעיתים קרובות, לא השלתני את עצמי שאצא בשלום, בלי אף טעות ולא אבד לגמרי את הדרך בים החומר, או במקורה של ביאליק אולי נכון לומר ביערות הסובבים של המיתוסים שהיכו שורש וצמחו במשך שנים ו השתבחו זה בזה, והאמינו ליקשה מאד למצוא את הדרך הנכונה. ואולי אי אפשר?

סיבה שלישית: בעצם אין ספר. סיפורו של ביאליק הוא לא סיפור הרפתחאות טיפוסי לנער. הוא לא היה גיבור מלחמה ולא מות צעיר, הוא אפילו לא היה רפואי על סוט, כמו דוקטור הלל יפה, עליו כתבתי בספר הקדום בסדרה הזאת... הוא לא רכב בארץ מוכחות לרפא חולמים בקעה הארץ, כשורד ענק, שתומעין, רוכב לצידיו, כי בלי שודד חגון לעולם לא יהיה בטוח. מיאליק לא הצליל אנשים. הוא בסך הכל כתוב עליהם. איך אפשר לעשות מזה סיפור מתח?

סיבה רביעית: מהו כבר אפשר לחפש? החמורים העיקריים שאני אמורה להסתמך עליהם הם מכתביו של ביאליק, המכתביהם שנכתבו אליו, יצירתו בכתב, הנאים שלו, דברים שנרשמו בעל פה, וכן זכרונות של אנשים שהכירו אותו, מאמריים ישנים, ספרים ישנים. כל הדברים האלה יזועים כבר הרבה זמן, ועל

יסוד אוטם הווערים עצם היו כמה נסיבות לכתוב ביאוגרפיה של ביאליק לנער. אזכיר את הספר של שרה גלאזון "בן המואג", ואת ספרו של אפרים צורף "חיי ביאליק" וזה בלבדUSRות מאמרם וספרים על ביאליק שנכתבו לחוקרים ולקראים מבוגרים. מי יבטיח לי שמהחומרם שאני מכינסה לתנור תצא עוגה יותר מוצחת? הרי אלה אותן החומרם עצם. מה יש כבר לחדיishi סיבה חמישית: אין מספיק חומר על תקופת הילדות.

התקופה המשמעותית ביותר בחייו הייתה ילדותו, אי אפשר לדלג על התקופה התשובה הזאת רק מפני שאין חומר מספיק. הלוא כל מראה שראה, כל סיפור ששמע, כל מעשה שעשה אז, נתרת בו לתמיד בדבר האמתי, כל יצירה שיצר בגבורתו - נצנעה הראשונים. היו קיימים כבר בילדותם. ביאליק עצמו ביטא את העניין הזה בזכורה המוצלחת ביותר:

"אין אדם רואה ומשיג אלא פעם אחת: בילדותו. המראות הראשונים, בעודם בתולדותם, כולם צאתם מיד היוצר, הם גופי דברים. עיקר תפעיהם. ואלה שלאחריהם: אך מהדורותיהם השניות והפגומות הן. מעין הראשונים. רמזים קלושים להם ולא הם ממש". (ספרח א')

הכל טוב ויפה, אבל מי שבא לכתוב על ביאליק מגלה מהר מאד שדווקא על התקופה החשובה הזאת יש הרבה מידעים ואני כמעט חומר אמין.

החותם הטוב ביותר והחשוב ביותר ביחסו לתולדות חיים שביאליק בעצמו לפי בקשת אויבנו בנפש קליזנרג אגב הוא כתב את האיגרת בקיישנבר, באביב 1903, כאשר נשלח מטעם הוועדה הנטורית לחקור את הפרעות בקיישנבר. אולי בכלל המראות הקשים, ואולי מסיבות אחרות קשתה עליו הכתיבה. הוא כתב שוב ושוב בשינויים גדולים את האיגרת החשובה הזאת. נשארו בידינו שלוש טיות בנוסף לאינגר האוטוביוגרפיה עצמה, בסך הכל ארבעה נוסחים, שעל כל אחד מהם ועל ההבדלים ביניהם אפשר לדבר שיעור. בקיצור רק אומר, שהוא מספר בהן על המראות הראשונים שהוא זכר מילדותו המוקדמת, על מות האב, על החיים בביומו של סבו ועל ארונו הספרים המפוזרים שלו. על האגדות שסיפורה לו סבטו בילדות החורף על יד האת. המכabbים האלה הם עדין מעט מן המعتט.

על שאלות: כמו: איך ביאליק נראה בילדותו? איך אימנו קראה לו נחמן או חיים? האם הוא היה בישן ושונה בחלומות? או שובב מכח ומוכח? קשה לדעת. יש עדויות חילקוות מאד למשל:

"ת. נ. ביאליק בילדותו, מזכרונות חברו לחדר יצחק פרלצוויג, נרשם ונמסרו ע"ז נחום היניגץ".

אגב, היה לה "חגיגה קטנה" שכמצאת את המאמר הזה בעטון "הדוור" גליון כת. זכר אני יפה את השנים שלמדתי עם חיים נחמן בחדר אחד. קטן קומה

היה, בישן, וקולו צרוד. מעולם לא רأיתי נער חרד ואדוק כמווהו. לתפילהותיו לא היה לך.

"אבי בייאליק... מות בדמי ימי והניא אחורי את חיים נחמן שהיה אז בן 6 וילדת קטנה בשם מאלץ".

שאלת השאלה מי זאת מאלץ? מן רב בזכותו בחיפושי אחרי מאלץ. ידוע לכל שלבייאליק הייתה אחות גזולה ממנה באربع שנים - חייה יהודית, ואח קטן ממנו בשנתיים ברל. לא הייתה שום מאלץ. עשיתי עבודת תחקיר יסודית מאד, ונדמה לי שמצאותי

מאלץ, אם אינני טועה היה, לא תאמין, שיבוש שמה של מינצ'ף או מינצ'ה, הפרה שהובאה מכפר אדי, ומכרכה כדי למסור את החנות. אם פרלצוייג טעה כל כך בעניין זהה האם להאמין לשאר העדות: האם בייאליק היה "קטן קומה, בישן וקולו צרוד?" על קולו הצרוד יש עדויות נוספות. אבל לא על השאר. למה להאמין?

אין לנו תמונות מימי ילדותו בכלל לא נמצאו התמונה הראשונה שישנה בידינו היא תמונה מגיל 27 בשחוות לבן. כבר עם קרתת מתקדמת זוקן קצר, מעוגל. לפוי התמונה אי אפשר היה לדעת אפילו מה צבע שערו, ומה ומה צבעו של הזקן. אילו לפחות היה מצלם בביתו, בחרצ'ו, בלבגדים שהוא רגיל ללבכת בהם. אילו היה קצר רקען עז, צרי ערכות עצים! לא. אין סיכוי. בייאליק לבש את חליפתו הוטבה ביותר, ענב עניבת פרפר שחורה, גזע זקן הקצר, סיידר את שפמויפה וחלק להצלם בסטודיו של הצלם.

אני חייבת להזכיר בINU, שהמספר האחרון בארון שכמעט הילך ונסגר על הרעיון לכתוב את הספר הזה היה דוקא הספר "זכרוןות מניה בייאליק" שיצא בהוצאה "דביר". רק לשם השוויה, כאמור מוסגר, אזכיר שכאשר עשיתי את המחקה בספר הקודם בסדרה הזאת, הרופא על הסוס, סימרו של ד"ר הלל יפההריגע שבו ידעתי מעל כל ספק שאני הולכת לכתוב את הספר היה רגע אני לא אשכח. בו מצאתי, למורי בהפתעה, את זכרונותיה המרגשים של רבקה יפה, בכתב ידה בארכיוון הציוני, היא כתבה את זכרונותיה שניטר רבות אחרי מות בעלה, בשעירה את גיל שמנום. הזכונות של רבקה יפה עיגלו לי את כל הקצחות והוסיפו את הגוננים המעשיים והنمראים של הבית, ידעת מה הייתה איות רשותות בין בני הזוג, מה לבשו, מה אכלו ומאיזה צלחות. על מה שוחחו ביניהם, מה היו היחסים הפנימיים במשפחתה, כל מה שהיה חסר לי לבניית התמונה השלמה. לא כן היה עם ספרה של מניה.

למען האמתת תלותי בזכרוןותיה של מניה הרבת תקנות. חשבתי שאם אקרא בו בזיהירות, בין השורות, אצליה לפענה את סודו של בייאליק בבית. מה היו

היתושים בינםם? לא קיומי לגלות את הסיבה מדוע לא היו להם ילדים - אבל בהחלה קיומי לדעת מה הייתה ההשפעה של העובדה הזאת על חייהם המשותפים. איפה הייתה מניה בכל השנים האלה? מה היה אופי השותפות שלהם בעולםם של ביאליק? האכבה הייתה כמעט שולמה. לא רק שום סוד לא פוענה - החיפך הוא הנכון. הערפל הלק והתגבר, התוסף המשמעוותית ביותר של מניה הייתה בעיקר לפני הנישואין, ולפניהם שגורו ביחד.

בשבע השנים הראשונות לנישואיהם מניה גרה עם הוריה, וביאליק גר בעיר, אחר כך בסוסנוביツ, מהרגע שהתחילה לחיות ביחד - מניה עשתה שהוא בלתי אפשרי היא נעלמה מהספר שלה עצמה, כאילו לא הייתה קיימת.

תארו לכם את התמונה, לאחר שבע שנים בンפרץ, מתחילה מאה חדש עם תקנות גדולות. סוף סוף ביאליק קיבל עבודה באודסה, מורה בתדר המתוקן. מניה באהה לגור איתנו בדירה הראשונה שלהם. דירה עלובה וחשוכה ומאכזבת לפיה כל קנה מידת. מי שכר את הדירה? מנייה הצטופה בבדיקה?

מניה כותבת על הצעד החשוב הזה בחיה:

"באודסה נוסד אודהה שעלה חדר מתוקן. ובראשו ש. בן ציון. ביאליק הוואן להיות מורה באוטו-חדר. הוא הסייעים מיד, ולאחר חג הפסק יצא לאודסה. כאן מתחילה תקופה אודסה שלו שנמשכה 22 שנה, כאן גדל והתפתח בכל המקרים. בן 26-25 היה כשביר לגור באודסה. הדירה הראשונה הייתה ברוחוב טרויאצקהה 37, בבית בו נמצא ועד חובבי ציון. חיותם נחמן שכר שני חדרים ומטבח, שלא היה בהם צורך לו עוד. חדר אחד היה גדול, והשני היה קטן ללא חלון. הייתה בתרה ארובה שהכניתה רק מעט אוור. באותו חדר היה יושב ויוצר, כאן היה מתרגם מORTHIST לערבית כתבי ברעמי ביחד עם המחבר".

זהו זה הכל. ביאליק בא, ביאליק שכר דירה, ואיפה הייתה מניה? האם 22 שנות אודסה שלו איןן שנות אודסה שלה?

לפי המחקר שעשית ביאליק בא אחרי פסת, בזמן הראשון גר אצל גוטמן, בתדר אחד עם בנו יצחק מניה הצטרכה אליו אחרי חג השבעות, אז לפי עדות ביאליק, הם שכרו ביחד את הדירה.

בקטע הקטן היה יש אי דיויקים רבים. כמעט בכל משפט. למשל: החדר המתוקן נוסד לפניך חצי שנה. בן ציון ישב חדרים בכיתה ריקה, ואסף את התלמידים בכל מני פיתויים. ביאליק לא הסייעים מיד, הוא משך את בן ציון חצי שנה, ובסוף הסכים בתנאי שהוא יהיה המנהל. שנית הגיל שלו לא מדויק. הוא לא היה בן 26-25. הוא היה בן עשרים ושבע. מניה כבר בת עשרים וארבע, איך מניה בכלל הסכימה לדירה זאת?

אם אלה מושבת בדעתה לא הייתה מסכימה. אלא אם כן אין אפשרות כספית.

אבל ביאליק חסך הרבה בסוף הפסיד. אף רובל שהפסיד אחר כך בחנות חמימים כושלת. ביאליק עצמו כתב על כך: "אני הולך וmpsיד את כל הכסף שאגرتני בסוסנובי", ואל תהשוו שכל כך קל להפסיד אף רובל. קשה ומשעמם. שעות ארוכות אני יושב בוחנות, מביט על הקירות וסופר את הכתמים:

אנט אוטה אָרוּבָה בְּגַן, שְׁמַנִּיה מְזֻבֵּרָה בְּכָמָה מְלִים, תְּפִשָּׂה מְקוֹם חֲשׂוֹב מְאֹן
כְּמוּהוּ בְּשִׁירָה הָעֲבָרִית, יְשַׁעַלְיָה עֲדוֹת צִוְּרוֹת וִיפְהָפּוֹת שֶׁל שְׁנִיאָוָר, פִּיכְמָן,
בִּיאָלִיךְ בְּעַצְמָוּ וְכָל מַיְשָׁבָא אַלְיוֹן. בְּחִדְרַת הַתְּשׁׁוֹן הַחֹהָא נְכַתְּבוּ שִׁירֵי הָאוּר וְהָזָהָר
הַיְפִים בְּיוֹתָר שֶׁל בִּיאָלִיךְ. עַל כֵּן אָזְרָא אַעֲלָמָנִי, הַיָּא מְזֻבֵּרָה רַק אֶת
הַתְּرִגְמוֹנִים שֶׁל סִיפּוֹרִי בְּן עַמִּי שֶׁבִיאָלִיךְ תְּرַגּוּם מְרוֹסָסִת בְּרָאִשְׁתְּ דָרְכוֹ, וְהָם
שְׁוֹלִים לְגָמְרִי בִּיצְרָתוֹ. אִיזָּה חֹסֶר הַבְּנָה. וְמָה הַפְּלָא? מְנִיה לֹא יָדַעַת עֲבָרִית.

חִשְׁבָּתָם עַל זה? הַיָּא בְּכָל לֹא קְרָא יִצְרָתוֹנוּ.
אָוְלִי הַעֲבָדָה שְׁמַנִּיה נְעַלְמָה לְגָמְרִי הַתְּשׁׁוֹבָה? אָוְלִי הַיָּא לֹא תְּפִשָּׂה שְׁוֹם
מְקוֹם בְּחִיּוֹ שֶׁל בִּיאָלִיךְ? גַּם זֶה לֹא מְדוֹיִיךְ. בִּיאָלִיךְ מַתִּיחָס אַלְיהָ, כּוֹתֵב לָה
מְכַתְּבִּים אֲרוּכִים וּמְפּוֹרְטִים, יְשַׁעַלְיָה עֲדוֹת מְפּוֹרְטוֹת עַל הַאִירָוֹת שָׁאִירָה אֶת
אָוְרָחָיו, עַל הַמְּרִיבּוֹת בְּבִנְיָהָם. הַיָּא בְּחִלְלַת הַיְתָה נְכַתָּה. יוֹתֵר מֵזָה, לְדַעַתִּי מְנִיה
הַיְתָה בְּדִיקָה הַמְּרַשֵּׁם הַנְּכָנוֹ שָׁרָשָׁמָה לְהַחְסָטוֹרִיהָ. בְּלֹעֲדָה הַוָּא לֹא הַיָּא בִיאָלִיךְ
שָׁאָנוּ מְכִירִים. אָבֵל אֶת זֹאת לְמִדְתֵּי רַק מְעוֹדָות שֶׁל אַחֲרִים. זְכָרוֹנָתָה שֶׁל מְנִיה
עָזָרוֹ לִי מַעַט מַאַד.

הַיָּוּ לִי, אָסְ בְּנֵי הַרְבָּה נִימּוֹקִים רַבִּים טּוֹבִים מַאַד, שְׁלָא לְכֹתֵב אֶת הַבִּיאָוָגְרָפִיה
הַזֹּאת. אָבֵל הַיָּוּ לִי גַּם שְׁנִי נִימּוֹקִים בְּעֵד:

הַנִּימּוֹק הַרְאָסְן הִיְהָ שְׁפָשֹׂו אַהֲבָתִי אֶת בִּיאָלִיךְ, בְּשִׁיעָרֵי הַסְּפָרוֹת. הַאֲמָתָה הַיָּא
שְׁגַם אָנִי שְׁנָאָתִי אֶת שְׁעוֹרֵי הַסְּפָרוֹת הַאַלְתָה. תִּמְדִיד רָצָו שְׁנָנָתָה אֶת הַשִּׁירִים. אָבֵל
לִמְרָבָה הַצְּעָר לִפְנֵי כָּל נִיתּוֹת צְרִיךְ הַרְדוֹמָה, בָּמָקָרָה שֶׁל שִׁיעָרֵי הַסְּפָרוֹת הַהְרָדָמָה
תִּמְדִיד הַצְּלִיחָה, מָה שָׁאִי אָפָּשָׁר לְהִגִּיד עַל הַנִּיתּוֹת.

אָנִי אַהֲבָתִי אֶת בִּיאָלִיךְ בָּמָקָרָה. אֲצְלִי, לְמַזְלִיל הַטּוֹב, קְרָהָה מִקְרָה שָׁאָוְלִי כְּדַאי
לְמוּרִים לְסִפְרוֹת לְחַשּׁוּב עַלְיוֹן. כְּשַׁהְיָוָנִי יְלָדָה קְטָנָה, וְלֹא הָיָה שְׁפָעַ כֵּזה שֶׁל
סִפְרִים לְלִילָדִים, קְרָאָתִי כָּל מָה שָׁהָגָעַ לִיְדֵי, אִיכְשָׁהוּ הַתְּגָלָל אֶלְיָהָסְפּוֹר שֶׁל
בִּיאָלִיךְ בְּחַרְזּוֹים "הַתְּרִנְגּוֹלִים וְהַשּׁוּעָל", מַיְ שְׁמָכֵיר אֶת הַבְּדִיחָה הַנְּחַמְדָה הַזֹּאת
בְּטַח יְבִין שְׁאָנִי קְרָאָתִי אָוֹתָה, הַתְּגָלָלָתִי מַצְחָקָה, חִזְרָתִי וּקְרָאָתִי אָוֹתָה, וְעַד
עֲכַשְׂיוֹ אָנִי יָדַעַת אֶתְהָה בְּעֵפֶר

"הַיְתָה שָׁנָת בְּצָרוֹת, שָׁנָת בְּצָרוֹת, שָׁנָת רְזוֹן, / לֹא מַחְיָה וְלֹא מַזְוָן, / כָּל בָּעֵלִי
הַכְּרָבּוֹלָה, / אֲפֹרָה תְּרִנְגּוֹל וְתְרִנְגּוֹל, / לֹא מַצְאָוּ...".

כֵּן שֶׁבִיאָלִיךְ אֲצְלִי הִיְהָ מְזֻוּחָה קּוֹדָם כָּל עַם "הַתְּרִנְגּוֹלִים וְהַשּׁוּעָל", וְגַם "אַלְוָן"
בְּצָלוֹת וְאַלְוָן שְׁוֹם" ו "סְפִיחָה" שְׁגִילִּיתִי מִיד אֶתְהָה. מְאוֹחר יְוֹתֵר לֹא הַצְּלִיחָה,

למרות הכל, לקלקל לי אותו בבית הספר. אני אהבתו וудני אהבת את ביאליק, וקיומי בכל דבר שאצליה להדיבך אחרים באהבה הזאת. והnymok השני: אולי החשוב ביותר: כבר היה לי שם בספר "המשורר". עוד לפני שכתבתי מלה אחות בספר ידעת שהשם המתאים לו הוא "המשורר". כי הרי היה רק אדם אחד בעולם שאפשר לקרוא לו בשם זה: המשורר בה' הידיעה, וכולם ידעו למי הכוונה. אסור לי לשבז את האפשרות הזאת. אני מוכחה לעשות את כל המאמץ העצום, לכתוב את הספר ולקרוא לו "המשורר". אחרי שהיא לי השם כבר לא נשארה לי שום ברירה אחרת. ולמרות כל הנימוקים הנכבדים נdag, שמניתי בארכיות יתרה למעלה - ידעתני אני את הספר הזה יהיה מה שיהיה.

אני אגלה לכם סוד קטן מן החדר: באמצע תהליך הכתיבה סייר לי שלמה שבא שגס הוא עוסק בכתיבת ביוגרפיה על ביאליק, והוא מקדים אותי בהרבה הוא עומד בסיוםה. קצת חשתתי מכפילות, למרות שהספרים נכתבו לקhal שונה, ובתפישה שונה, אבל הפחד העיקרי שלי היה שלמה שבא יקח לי השם הנחרד הזה, ונשפטתי לרווחה כשהוא קרא בספרו "חוואה ברת" והשם "המשורר" נשאר פנוי בשילוב.

בעונותי, אני מנmitt על אותם סופרים נודדים, שנפגשים עם ילדים בבתי הספר, בעיקר באורי מצוקה, ומשותחים עם הילדים על ספריהם בתקווה נואשת לעוזד את הקריאה. מאז שיצא "המשורר" לאור, אני בוחנת את עניין השם. האם צדקתי בהנחה הבסיסית שככל אחד יודע למי התכוון המשורר?

איך אני בודקת את זה בדרך כלל זה קורה כז: אחרי הפגישה בשmagiy זמן השאלה תמיד אחד הילדים שואל את השאלה הבלתי נמנעת: מה הספר האחרון שכתבת?

תמיד אני עונה להם שם הספר האחרון שכתבתי הוא ביוגרפיה, כאן יש לי הזדמנות להסביר מה זאת בדיק ביאוגרפיה - סיפור חייו של אדם מסוים, ואני ממשיכה ומציעה שאני אגיד להם מה שם הספר והם ינתשו על מי זה. אני מגלה להם בספר קוראים "המשורר" ותיקף קורה מה שאני אהבת והמוראים שונותים - כמה צהלה בכתיבה:

ביאליק זה על ביאליק! ויש מן התלמידים המציגנים שצועקים: חיים נחמן ביאליק! ומספרים לי שהוא כתב את כן לצפור בין העצים.

תמיד - חוץ מפעם אחת, יתidea.

זה היה בבית ספר דתי בצפון הארץ. הפגישה הייתה בבית הכנסת. בנים משמאלי, בנות מימין, או להיפך. לי זה לא כל כך אפשר, ילדים הם ילדים בכל מקום, ספרותיהם להם קצר, הקריאה קצר והגיע זמן השאלות, וכמובן הגיע גם תורה של

השאלה הבלתי נמנעת: מה הספר האחרון שכתבתי?
עניתי להם כמו תמיד. ביאוגרפיה. "המשורר" נחשו על מי זה.
דממה. אין קול ואין עונה. בסוף ירד קטן הרים את האצבע, חיכח עד שקיבל
הרשوت דיבור ו אמר: "עלך עלך!"
עניתי שעם כל הכבוד אני לא "משורר", ודאי לא "המשורר" אפילו לא קרובה
לוזה. דממה.

אותו ירד, הפעם בלי להרים את האצבע אמר "על בעלך, על בעלך"
עניתי שבعلي לא משורה. מעולם לא היו לו שאיפות כללה. שתיקה מיאשת.
בסוף, אותו ירד ברגמגום מה: "יהודה אטلس?"
אמרתי שיהודה אטلس הוא משורר חשוב ואהוב, אבל אולי הם יודעים שם של
משורר נוסף? עוד משורר אחד?

אן תשובה.

שאלתי בהיסוס: שמיותם פעם את השם חיים נחמן ביאליק?
דומיה. נתתי להם די זמן לחשוב. בסוף ירד קטן, אותו ירד, אמרה: "לא חיים נחמן
בייאליק לא היה כאן. יהודה אטلس היהפה בשבוע שעבר".

ספרות הילדים בערבית בישראל - אפיונים ולקויים כליליים

מאת: ابو-פנה מחרמוד

מקובל להבחין בשלושה שלבים עיקריים בהתחפתחות "ספרות הילדים" הכללית:
א) השלב הדידקטי - חינופי: בשלב זה הטיפה ספרות הילדים למוסר ולהקניות
ערכימ דתיים וחברתיים, תוך כדי הטלת פחד ואימה על הקורא העיר.

ב) שלב התנאית והשעשוע: גם כאן, בשלב זה ניסתה ספרות הילדים ללמד ולהנץ,
אבל לא על - ידי הטלת פחד ואימה, אלא דרך השעשוע והחנא. ספרות הילדים
בשלב זה, נחשבת לכלי, או אמצעי, שדרכו מעבירים ידע ואינפורמציה, ומטרפים
עלמים שונים.

ג) השלב האומנותי: בשלב זה הפכה ספרות הילדים לספרות הטרוננית מרובדת;
והיא זכתה למעמד של ספרות אוניות והגיעה לרמה אומנותית המקבילה
במידה מסוימת - בספרות המבוגרים. כמו - כן, ספרות הילדים, בשלב זה,
השתחררה, במידה מוגבה, ממכומות דידקטיות, חינוכיות ואחרות.

והשאלת המתבקשת היא:

באיזה שלב נמצאות ספרות הילדים הערבית בישראל?
מה טيبة, ומה הם אפיונויה הבולטים?

סבירוני, קשה לתת תשובה אחת ונחיצת לשאלת מרכיבת זו, ובכל זאת,
בעמודים הבאים, אשתדל להציג קווים בולטים שמאפיינים את ספרות הילדים
בערבית בישראל, תוך כדי התיחסות לטופרים המרכזיים ⁽¹⁾ שפרסמו יצירות
ילדים בערבית בארץ.

ג) **ספרות ילדים "דלה"**:

בSIMPOZIUN שנערך בבית- ברל בנובמבר 1985-سبיב ספרות הילדים בארץ; ושבו
נכaltı חלק, ציינתי ספרות הילדים בערבית בישראל נמצאת בחיתוליה.
למרות שהחברה הערבית בישראל הגעה להישגים חומריים. מרבוטים טובים
מאז קום המדינה, הרי בתחום היצירה הספרותית לילדים היבול דל, ופחות
מماה ספרים, שחילקם ספרונים קטנים או חוברות, פורסמו ילדים.

בין יותר ממאהים סופרים, משורדים ומושכים בעט, שצמחו וכתבו בעברית בישראל, אנחנו מוצאים פחות ממנין אכבעות הידים סופרים שכתבו לילדיים^ט. לתופעה זו, יש סיבות גורמיים שונים.

בראש וראשונה אפשר לציין את יחסם של החברים העربית לילד. הילד לא זכה לעמוד גבוה ומרכזי בעיני המבוגרים, הוא נתפס כ "מבוגר קטן" שאין לו ישוע עצמאית העומדת בזכות עצמה, ושיש להתייחס אליה בהתאם.

גם ספרות הילדים נתפסה כמערכת משנה ופחותה - ערך לעומת הספרות המבוגרים. גם בקרב החורים, המחנכים והסופרים, לא הייתה מודעות מטפחת לגבי חשיבות ספרות הילדים ותפקידה בעיצוב אישיותו של הילד, וסיפוק צרכיו הפסיכולוגיים השונים.

ולכל אלה, אפשר להוסיף העדר קיום מוסדות ו גופים ממלכתיים וציבוריים שיתמכו בספרים, ויעודדו אותם לכתוב לילדים במתן פרסים, או בתמיכה חומרית אחרת, שתסייע בחיצאות יצירות לילדים, במחקרים מוזלים ומוסבדים.^{טט} בשנים האחרונות אלו עדין לשינוי היחס לפחות, בתחום הערבית המודעת לחשיבות "הילדים" בחיי האדם גברת, גם האמונה בתפקיד המuczב של הספרות גדולה ויש הכרה בחשיבות ספרות הילדים על התפתחות אישיות הילד וסיפוק צרכיו הנפשיים.

כביטוי לאותה התגערות שחלła בספרות הילדים, אנחנו פוגשים יותר ספרות שפוניות לציבור הילדים בכתיבתם בעברית, אם דרך ספרות מקראית, או דרך ספרות מודרנית.

כמו כן יש פריחה מורגשת בתחום העתונות לילדים בעברית, וכיום יש ארבעה כתבי-עת המיועדים לילדים ו הם: "סנדבא", "מג'לטי", "אפקאר" ו "אלחיאת לאלטאלא".

2. אספקטים טפניניים - צורניניים.

איור מתוך הספר "אלמשרו"

ספרות הילדים בערבית בארץ אינה עונה על הクリיטוריוניים הנדרשים מבחינה הצורית הגרפית והעריכה. הספרים שיצאו לילדים בארץ הם לרוב בעלי כריכה עבה וצבעונית ועל נייר שאינו משובח, כמו כן חסרים בהם איורים וציורים צבעוניים מתאים.

15 הספרים הראשונים שככטו מחמוד עבאסי וג'אמל קעוואר בשנות השישים⁽⁴⁾ מהווים דוגמא שימושית את המצב הירוד מבחינה זאת, והכריכה, ההדפסה האיריים והצבעים בספרים אלה אינם מושכים את העין גם שני ספריו האחרונים והצעיים בספרים אלה אינם מושכים את העין גם שני ספריו האחרונים של מושטפא מורה: "אלמשרוע" הפרויקט 1989, ו"אשיטאן אלאזור" (השד הכחול) 1990 אינם חורגים מכל זה, אומנם יש בשני הספרים איורים, אבל אותם איורים אינם מתאימים לדמיות ולהווי החיים המוצגים בסיפורים! לבסוף אצין עוד דוגמא מאלפת ומשועשת בnidon והוא ספר "دني הקטן והשוטר נסים" לסופרת דינה דזטלבסקי (תשכ"ח) אותו ספר תרגם מעברית לערבית במלאת התרגום נעתה עברות "שערוב", השמות העבריים של הדמויות עברו תהליכי ערביתיזציה "دني הקטן הפך ל "ארהמד" הקטן והשוטר "נסים" היה לשוטר "עדאל",

איור מתוך הספר "Dani הקטן והשוטר ניסים"

אבל התמונות והאיורים בספר העברי המקורי עברו בלי שינוי מהזרה הערבית, ואcor ליהטיב, אותו רגע שבו העיר לי בני הקטן בן החמש- כספרתו לו את הסיפור תוך כדי התבוננות בתמונות ובאיורים אבל,ABA, אצלנו בcpfır הילדים לא נראה כך אצלנו הילדים לא חובשים על הראש כובע קטן (כפה) ולא מגדלים פאות ארוכות לשיער ...

כਮון חייכתי ונדהמתי לראות עד כמה יש לקטנים כושר הבחנה....

אין ספק שהਐורים וההמנוגות במחוזורה העברית המקורית משקפים את המיציאות של הדמויות בחברה היהודית בארץ, ולא כן לגבי החברה העברית.

3. ספרות DIDAKTIC-מחנכת:

איפיוון בולט בספרות העברית בארץ הוא הדגש כאן הוא על ספרות DIDAKTIC-מחנכת, מוגנה זו בולטת אצל מרבית התסופרים שכתבו לילדים וכמונה, לתופעה זו יש יותר מהסביר אחד. בין היתר, העובדה שמדובר הכותבים לילדים בעברית בארץ היו מורים מחנכים, נראה השפעה על מגמה זו.

וכבר בספר הראשון שכתבו מחמוד עפاضי וגמר קעוואר לילדים בשנת 1960 "אبنת טאנע אלאגראס" (בת מייצר הפעמוניים) אנו קוראים בהקדמה של הסט שmailtoת כתיבתם היא: ..שילדינו יכירו את העמים האחרים ביבשתנו אסיה וביבשות האחרות, דרך טיפורייהם ואגדותיהם העממיים". כמו כן יתחנן מהערכים השאובים מסיפוריים אלה, ומבין הערכיהם הם ציינו את הזיקות בטון החובי והחתרה לשולם... ואכן האגדות שבחתו מסין ומעמים אחרים מבליות ערכים הברתניים ואוניברסאליים כמו: אהבת הורים, הקרבה למען הזולות העזרה לאחרים, חריצות, נאמנות, דבקות בצדק... גם ביצירותיהם של שע ספרות DIDAKTIC-מחנכת. והערכים הבולטים בכתביהם: אהבת חיים (צע בעלי חיים) סובלנות וסלוחנות, אהבת הדעת וההשכלה, חריצות, אהבת טבע והשמירה עליו... בספרו "אלא עאלם אלנג'ום" (אל עולם הכווכבים) מעלה שליט חוויה המנוח (1934-1991) על נס את אהבת הדעת וההשכלה, אפילו כישיך צוק לנסוע לחו"ל למימוש אותה מטרה נעה.⁽⁶⁾

גם המחבר שאמי אלטהייפ⁽⁷⁾ בשני ספריו לילדים: "אלבנת ואלאלאד אסבעל" 1975 (הבת ושבעת הילדים) "ארחלה אלא אלקמר", (המשך אל הירח) 1980. בשני הספרים האלה מבלייט אותה מגמה DIDAKTIC-חינוךית ומזהלן כמעט אותם ערכיהם: עזורה לזולות, שמירה על הטבע, סלחנות ומתינות, אהבת השכלה ודעת... גם עבד אל-עלטהייף נאסר⁽⁸⁾ 1944 (1990) שפירסם 6 ספרים לילדים, נכלל באותה קטגוריה, אולם יצאו הדגש על ערכיהם לאומניים ברתניים, מכיוון שהוא גורס של ספרות יש תפקיד מוחנן, אצלו, הספרות, כמו האמנוגות בכלל חייבות לשרת רעיון מסוים ולא רק לשעשע... באמצעות הספרות הוא מעוניין לחזק את הזיקה בין הילד העברי לבין עמו וחברתו... ואכן בספרו "סוס פאד" (אפרוח פאד) מתיאיחס לקונפליקט הערבי-ישראלית בדרך מרומות (התוויות מהוות סמלים) וגם מתיאיחס לנצח החברתי-כלכלי בארץ ומאותה ביקורת קשה על מצב זה.

4. החריגות ל"כאן ועפשהו" מוגבלת:

מרבית הספרים והסיפורים שכתבו ילדים בארץ אינם מתייחסים ל"כאן ולעכשו" בזורה רחבה: רוב הספרים שאבו את הדמויות והנושאים ביצירותיהם לילדיים מעולם האגדות ומהספרות העממית העולמית, או שהסיפורים נסבו על דמויות וOccurrences מהמורשת הערבית והאסלאמית או הכללית. חלק מהיצירות תורגם מספרות זרה, בעיקר ספרות עברית.

היצירות המתויחסות לSUBJECT הקרויה, המקומית, בארץ ולחברה הערבית והישראלית בכלל בארץ מעטות יותר, ואם קיימות יצרות כאלה, הרה שמתויחסות או מתארות סביבה וחברה רחואה שאבד עליהם הכלת. איפין זה בולט ביצירות שכתבו עבאסי וקוואר כמו "ארע אסער" (הروح הצער), וגם ביצירות של מושג מושג "אתין ואשיאטין" (תאנים ושדים) ואלמשרווע" (הפרויקט).

מרבית סיפוריו של מושג בספריו מתרחשים בסביבה רחואה מתקופת המנדט הבריטי וראשית קום המדינה וכמוון סביבה זו זרה לילדים בשנות התשעים. יי"

אותו הדבר אפשר לומר על סיפוריו של שלiph חורי והאחרים שכתבו על דמויות אירופיים "ריאליים".

לעומת זאת, הספר עבד אלה עישאן חוזר לפולקלור ולספרות העממית כמקור מרכזי לייצורו לילדים.

5. לשון וסגנון "מוגבHEY":

הספרת לאה גולדברג שכתבה בין היתר לילדים התייחסה בספרות הילדים, ואצלה: "ספרות הילדים נקראו ענף של ספרות לפרוזה ובשירה המותאמת בתוכנו ובגוננו להבנתם של ילדים מגיל 5 עד 13 בערך..."

ספרות שגוננה צלול ופשטן שאין בה עומס יתר של בעיות, שאינה חורגת מתחום המושגים הנחירים לילדים על פי התפתחותם ותנאי תפיסתו, כלומר שמתארת מצבים הקרובים להשגתו של הילד" (12)

גם ספר הילדים והחוקר אוריאל אופק, המנוחת התייחס לשאלת הלשון והסגנון בספרות הילדים, והוא כתב: "חשוב לא רק מה כתבים ליד, חשוב לא פחות, כיצד כתבים למטה,"

ספר הילדים הטוב צריך שייהי כתוב בסגנון שלו בו צילילות ובחירה עם רמה ספרותית נאותה, הסגנון צריך להיות בהיר ומובן לקורא הצער, אבל עם זאת עליו גם להעשיר את אוצרו הלשוני..."

בהמשך דבריו, מציין אופק שהוא נגד הסגנון הדל והעני ובאותו זמן, הוא מתנגד לסגנון הנמלץ והמציעו עצעו מכיוון שהוא סגנון בלתי טבעי, ומשרה אורה נטולת

גם חוקרים ו邏⁴⁴ ספרות ערביים התייחסו לשאלת הסגנון והלשון בספרות הילדים, והם כמעט באוטה דעה שיש צורך להתחשב בקורא הצעיר ובאו"
המילים שלו, ומכאן דרישתם לשפה ברורה ומובנת והתרתקות מביטויו
ומטאפורות קשים ⁽⁴⁵⁾

ואם נבדוק את הלשון והסגנון בספרות הילדים בעברית בישראל נמצא שא
אחדות בסוגיה זו, וחרי נאמר שלכל אדם סגנוו. כמו כן יש השפעה לסייעו⁽⁴⁶⁾
שבסיפור ולסוג הדמויות על טיב הלשון והסגנון. ⁽⁴⁷⁾

בכל זאת, אפשר להכליל ולומר שחלק גדול מהטופרים המקומיים שכותבי
ילדים, משתמשים בשפה "מוגבהה" ומלייצית ולא פעם, אנחנו פוגשים מלו^ו
וביטויים קשים ורחוקים משפטו של הקורא הצעיר, גם משפטים ארוכין
ונורכבים לא חסרים ביצירותיהם, מאפייניהם אלה נמצאים בלשון ובസגנון
בתיאור הדמויות ובסיפור העלילה, יותר מוזר גם בדיאלוג שבין הדמויות
השונות שביצירתה. דוגמא לכך, אפשר לראות ביצירותו של מושטפא מושטפא
ילדים, שמקפיד כמעט בזרחה שיותית על שימוש בעברית הספרותית התקינה
הגבוהה, מלבד חריגות מעטות במילים ובביטויים השאובים מהשפה היומית-יום-
כמו: "ימא" אמא "יא סת" חוי גברתו! אבל, כאמור, אלה חריגים ולט
שפטו וסגנוו של מורה לילדים "גבוהים", ולפעמים "מליציים וקלסיים" למזה
וכנראה כאן היה מורה מושפע מחינוכו הקליני ומקירiatno "בקורא"
ובמקורות הקלאסיים, בנוסף לתפיסתו החינוכית הנורצת שיש להעישר ולהעלאת
את שפת הילד באמצעות ספרות הילדים (דברים שהושמעו בשיחות השונה
והמרובות שהיו ביןינו)

דוגמאות על סגנוו ולשונו "המוגבהים" לא חסר ⁽⁴⁸⁾.

מהספרות המקומית המתורגת, אפשר להצביע על הספר שהזכיר כבר: "זע
הקטן והשורט נסים". כידוע הספר העברי המקורי מומלץ לגילאי 3-4 שנים, בעז
שהתרגומים בעברית בغال הלשון "מוגבהה" שלו יתאים לגילאי 6-7 שנים
למרות שהעלילה והמורכבות פשוטים ביותר ומתאימים לגיל יותר נסוך.
לדוגמא אזכיר כמה ביטויים ומילים בתרגומים בעברית יהיו "גבוהים" לмерות

שיש להם ביטויים מקבילים בשפה הספרותית הפשטota.
"ימטה", ירכב, אפשר לומר: "ירכב" / "ילדאב", ישחק עט.. אפשר לומר: "ילאב"
אין ספק שהלשון והסגנון בתרגומים נauseו "מוגבהים" לא רק בגלל כמה ביטויים
ומילים גבוהים, אלא עצם התרגומים מעברית בעברית הספרותית שאיננה השפה
השגורה בפי הילד העברי בגיל 3-4 שנים, עובדה זו תרמה לה"הגבהה" הלשון
בתרגומים ולהעלאת רמת המורכבות הלשונית בספר.

לסיפורים אפשר לומר שספרות הילדים בערבית בישראל, אומנם צעדה בכיוון ההפתחות שצינתי לגבי ספרות הילדים הכללית, היא איננה עומדת קופאת בשלב הראשון, אבל כנראה הדבר עוד רוחקה להגעה לשלב השלישי האומנותי, ובכדי להגיע לשלב זה, על ספרות הילדים בערבית בארץ להשתחרר מתוכנות ומאפיינים רבים, שהלך מניתי, ולהשתלב בקריטוריוניים התואמים ספרות ילדים התרבותית ומרובצת!

הערות וmericani מוקומות:

- (1) מעניין לציין שאוטם שלבים שעבירה ספרות הילדים הכללית, עברה הספרות העברית למבוגרים כפי שסבירו החוקר המצרי עבד אלמוחסן טאה בדר בספריו על התפתחות הרומן העברי במאהם.
- (2) ראה: בדר, טאר, תטור אלוואיה אלערבייה אלחויטה פי מסר. (מהדורה רביעית קהיר 1984)
- (3) התייחסות ונתח מפורטים לייצרתו של מוסטפא מואר ראה ابو-פנה מהמוד', עיונים בספרותנו המקומית לילדים,
- (4) "דראסט פַּי אֲדָבָנָא אַלְמָחֵל לְלֹאַטְפָּאָל", מגלי קריאה ספטמבר 1989 עמ' 133-127.
- (5) דראטה הספר: מורה שפואל, עבאס' מהמוד', תרגום ואТАא פ, אלאבד אלערבי פ אסראיל, (ביגרפיה וחיבורים בספרות העברית בישראל) שפר'-עם 1987
- (6) ראה: העלה 1, עמ' 127.
- (7) ראה מהויה, עבאס' אלכוטוב אלערבייה אלתי סדרת פ. אסראיל (הספרים הערביים שפורסמו בישראל) חיפה 1977.
- (8) המקור הקודם,
- (9) התיחסות לתולדות חייו וליצירותיו של סלים חורי ראה בספר: אכליל עלא זריב סלים חורי, (אור פרחים על קברו של סלים חורי) חיפה 1991.
- (10) על חייו ויצירותיו של סامي אלטיב, ראה העלה 2, עמ' 143.
- (11) על חייו ויצירותיו של עבד-אללטיב נאסר, המקור הקודם עמ' 231.
- (12) ראה מאמר: אלקראה, כתבת אלקסה, (התחלת, כתיבת הספר), לעבד-אללטיב נאסר, מגנלי קריאה, מאי 1987.
- (13) העלה מס' 4.
- (14) ראה העלה מס' 1, עמ' 129.
- (15) ראה: נולדברג לאה, "ספרות ילדים" באנציקלופדיה החינוכית, כרך ב', משרד החינוך והתרבות ומוסד ביאליק 1959, ראה גם חובב לאה- לאה נולברג בין ספר ילדים וקוראי, ספרית פעעים עמ' 55-56.
- (16) ראה: אפק אוריאן, לנו להם ספרים, ספרית פעעים, תא' 1978, עמ' 48-61.
- (17) ראה העלה מס' 1, עמ' 131.
- (18) ראה: סומך שוו, שאלת הלשון בספרות העברית החדשה, תא' 1980.
- (19) ראה העלה מס' 1, עמ' 132.

אהבתה בעלי-חיים בסיפוריו הרצלייה רז*

מאת: לאה חובב

ברשימת הקצרה על יחסיו ילדים ובעלי-חיים, "הקטנים והקטנים מאד", מותארת לאה גולדברג יחסים אלה ועומדת על שורשיהם: "בעצם מותענין הילד בכל העולם בחיות יותר מאשר באנשים. רגש העליונות והאחרות ביחס לחייה שובים את ליבו. עולם החיים הוא עולם גדול של תידות: איך חושבת התidea? מה היא מרגישה? מה היא אומרת בנכיחתה, בcycles, בפעיתה? הלא אצל האדם הכל ברור כל כך, הלא מספר הוא את שבלבו, והחיה מי ידוע מה בלביה? כך חושבים בודאי הילדיים. מכאן אהבתה אל הספרים על החיים המדבורות, החשובות הפועלות בני אדם" (בין ספרי ילדים לקוראיו, עמ' 80).

התעניינות בעלי-חיים ובעליהם היא מרכזית בספריה של הרצליה רז. אין זה מקרה של שלושה מתוך ספריה לילדים עוסקים בעלי-חיים, ושמונה עשר ספרורים קצריים, שנכתבו ופורסמו בעיתוני ילדים ובבמות שונות, מעמידים אף הם במרכזם בעלי-חיים שונים ויחס הילדיים אליהם.

מתוך נושא רחב זה אתמקד בMOTEIV מצומצם, והוא: אהבת בעלי-חיים. אנסה להציג על הדרכים השונות בהן נקתה הרצליה רז בספריה, שבאמצעותן ניתן לאהבת שאוהבים הגיבורים את בעלי-חיים עימם הם קשורים, ולדריכים שבהם עוברת אהבה זו גם לקורא, באופן בלתי אמצעי ובקיפון.

האהבה - פנים שונות לה. מצוים בספרים אלה כמה סוגים אהבה. על פי רוב מתווארת בספרים האהבה של בני האדם אל בעלי-חיים מסוימים, וליתר דיוק מוגשת אהבת הילד לבעל החיים שבקרבתו. אולם, פעמים מתלווה לה גם אהבת המבוגר המתפלל לבעל החיים, כאהבתו של "אבא" ל"חומי" הסיט. אהבת המבוגר בספר זה מקבילה לאהבתה של תמי הקטנה ומולואה אותה לאורך כל

* דברים שנאמרו במסיבה ספרותית שנערכה לכבודה, ביום פ"ג בניסן תשנ"ב (26.4.92) בבית אריאלה" בתל-אביב.

הסיפור. בסיפור "חומי" קיימת גם אהבת הדדיות בין בעל-חיים וילד, שכן חומי, גיבור הסיפור, מшиб אהבה לחייה של תמי. סוג נוסף הוא אהבת בעלי-חיים בינם לבין רמי הטלה" ואימו הכבשה. רמי מייצג את הילד הפוזנן, החושש מפני הגז, המקביל לתספורת. המספריים החדים הם מכשיר המאים גם על הילד וגם על הטלה, הילד שבסיפור. אימו הכבשה, אם אונשיית, מרגיעה ומלטפת אותו, "מלךket תנוק אוננו של רמי" ומנסה להרדימו. הגיבורים מואנשימים והסיטואציה מעלה לפניו אום המרגיעה את בנה הממאן לשון, וחסר רק שיר הערש, נושא שהרצליה רז עסקה בו הרבה.

יחס של אהבה בין בעלי-חיים מצוי גם במשל המחרוז "מעשה בעבר שחתיפש כליה". אף כאן מייצג העבר את הילד, את התינוק היפה והמושכל הנולד במשפחה, "הוא נסיך, והוא בן-מלך ענייני אימוי". וכיון שהוא "עכבר לבן", יצא דופן ומיוחד במנגו, מבקשת האם לבנה כלה מיוחדת, מרתק, "כליה רמה ומפוארת". המשל והAMPLE, שיש בהם סאטירה חברתית, מפיקעים את הסיפור מהחי בעלי-חיים פשוטים, וכל היצירה זו יוצאת דופן בכלל סיורי בעלי החיים של הרצליה רז, שרובם כוללים הם סיוריוט ויאלייטי, ותיאורי המציאותים שביהם נאמנים ואמיתיים.

ניתן לחש בקביאותה של הרצליה רז באורחות חייהם של בעלי החיים ובדרכי התנהגותם, הן בין בני מין והן ביחסים לבני אנוש. גם בסיפור "רמי הטלה", שבו מאנישה המחברת את גיבוריה, מתנהגים הטלה והכבשה בעלי-חיים מציאותיים. המחברת אף מוסיפה בהערה אסמכתא של מומחה, שאכן דבריה מבוססים על המציאות: "גוזים טלאים... ואמנם הם מפתדים מפני הגז".

כיצד מובעת אהבתו של בעל-חיים שבסיפורים אלה? ניתן להבחין במספר אמצעים אופייניים. הראשון והבולט שבהם הוא המיקוד בגיבור אונשי ייחודי ובבעל-חיים יחיד שבסביבם מתרקמות העלילה. הנושא המצויץ עמוקית את החוויה. הרצליה רז מבינה לנפש הילד הקורא ו יודעת היטב, שהזהירות עם הגיבור היחיד عمוקה יותר. "תפשט מרובה - לא תשפט". אם יתוארו בסיפור בעלי-חיים רבים ולידם יתיחסו אליהם אווהבים רבים, לא יתקשר אליהם הקורא ולא יתרשם מהם כלל. מה שאינו כן בשעה של הסיפור ממוקד סביבה האחד העומד מולו היחידי. כך מעצב הדבר בספר הריאליסטי הארוך "חומי", שבו אמנים כל הילדים אווהבים את הסיטי, אך תמי הקטנה היא הגיבורת שאהבתה אינה יודעת גבול. היא הנותנת לו את שמו ודואגת מaad לשומו, ואף

הוא רץ לקדם את פניה "ומלך מותוך ידה". היא זו המצליחה לבסוף לאלה ואלה ולרכוב על גבו מבלי שיפילה ארצה. אהבתה של תמי נחרתת בזכרון הקורא ונינה נשחת.

האחד מולו היחיד בולט בספר הкратר "הדוֹבָן הַעֲזֹבֶן". קבוצת ילדי קיבוץ נסעה לבקר בספראי. בתוך התיאורים של בעלי החיים השונים ותגובהם הילדיים למראה עיניהם, מסופר על חגי ההולך לראות דוביים. הוא מתבונן בדובון שחום הרובץ עצוב, "מושיט יד אילו מבקש מה שהוא מן האנשים".

מרגע זה מרתק חגי לדובון, איןנו מתחיעין בשאר בעלי החיים ואני רוצה לו זו מכם. "אני לא רוצה לראות כלום. אני רוצה להיות על יד הדובון", מшиб הוא למטפלת. מראה פניו העצובים של הדובון מוביל בחגי את השאלות הגדלות שרבים שואלים: "מדוע שניים את הדוביים בכלובים? מדוע בכלל לוקחים אותם מן העיר שלהם, מאמא ואבא שלהם?... מדוע מכנים אותם לנוני החיות?..." כאן משמש חגיפה למחברת, הדוגלת בחופש וחירות גם לבעל-חיים. חוות הפגישה בין הילד ובין הדובון האחד, היא המרשימה בספר, ומאפיינה על כל שאר חוותות הילדים בספראי שבספר זה.

האמצעי השני המעמיק את אהבהו לבעל החיים בספריו הוא המאורע החוויתי, שגיבורו הוא בעל החיים. על פי רוב קשור מאורע זה באובדן ובשבב שעימם מזיהה הילד גיבור הספר, והקורא גם הוא שותף לרגשות אלה בספר הкратר עומד במרכז מאורע אחד, ואילו בספר ארוך מתרחשים מסטר מאורעות.

בסיפור "חומיי" ניתן להבחין בשלושה מאורעות מרכזיים: הראשון היא הצלחה של תמי מוטביה בירדן ומשיתה מן המים על ידי חומיי. כאן בולטות ההבדלים שביחסים בין הילדה ובין הסיטה. מאורע זה מעמיק את אהבהו וההערכה לחומיי מצד כל בני המשק. שני המאורעות האחרים קשורים בחומיי עצמו: המחללה הקשה שבה חלה חומיי והחשש לחינוי, מגבירים את אהבהו אליו והחרודה לנורלו. הטיפול המשור של "אבא", האחראי על האורווה, ודאגותם של הילדים החוששים מפני אובדן של הסיטה, מגבירים את הקשר והאהבה אליו. ככל שרב הטיפול בעבלי החיים, כן מתחזק היחס שבין המטפל למטפל.

המאורע השלישי מהוوه שייא במתוח בספריו: חומיי נעלם. חיפושי הילדים, בכיתה של תמי וחיפושי אבא בעוזרת עליזה הסוסה, הם רק ביטוי חלקי לדאגה האופפת את המשק כולם. שיבתו של חומיי למשק משבוי בידי מסתננים שמעבר לגבול, באה כביכול ל科尔 קרייאתת של תמי המשחתקת בדמיונה עם חומיי וקוראת לה: "חומיי, חומיימי". התרפקותה לעלי וחתרגשותה במשק כולם, הם ביטויים כן לחום האהבה שהשפיעו עליו מכל עבר.

מאורע מרכזיו מצוי גם בסיפור הקצר "הברוזים של רפי". אהבתו של רפי לברוזים שהוא מגדל על שפת האטי בקיובץ תל-עמל, מותאמת בספרו כולו. אף כאן ניתןים שמות לכל ברווז וברוזה, לייחד אותם וליצור יחס אישי אליהם. אולם, העלטם של הברוזים שנטרפו בידי תנאים, יוצר חוויה קשה המגבירת את צער האובדן בלב הגיבור והקוראים גם יחד. בשם שסיפרו של "חומי" מסתומים ב"האפיינך", כך גם כאן. גילה הברוזה ניצלה משינוי התנאים. אمنם חזרה צולעת ומרות נוצות, אך שיבתה מעוררתשוב את טיפולו המסור של רפי. הרצליה זו רמזה מראש למאורע באמצעות חלומו של רפי, חלום-סיטוט שבו הוא צועק, "הברוזים" התלום מעיד על הקשר העמוק שבין הילד לבני החצר, ועל חרדו העמוק לשலומם. אהבתו של רפי לברוזים מסייעת להיווצרות דור חדש, ושוב בוקעים אפרוחים היוצאים לשוט בנחל. סיום זה הוא אופטימי ומעורר בקוראים העיריים ביטחון ושמחה.

שונה מלאה היא ביריתתו של "רמי הטלה". היא אינה מעוררת חרדה ודאגה כמו בספרים הנ"ל. ביריתתו ומקום הימצאו ידועים לקרה, וכאשר יוצא יוסי הרועה לחפשו, אין החיפושים מלווים במתה. זהה ביריתה לדוזית שאינו לה סיכון ואינה מעוררת צער. אין זו חוויה של "אובדן וסבל" המשפיעה על הקורה.

הזמןויות בספרים אלה הן עגולות. בעלי החיים הם ריאליסטיים ולא תמיד התנהגותם טובה ושרה. "חומי" הוא שוכב, גורם נזקים במשק ויש צורך לרסנו ולהchnerו "רמי הטלה" בורה מן הגז ואינו ממושמע. "חווצפית" החתולה היא גנבה, חנפנית ונדקת אל הילדים. אולם בד בבד עם המגרעות של בעלי החיים המתארות בספרים, עומדים אלו על מעלוותיהם. מסתבה, שאין אהבים בעל-חטים על שם שהוא כליל השלים. בספר "חווצפית" מתגלית אהבתו של יוסי לחתולה הטרנדנית מן הרגע שהיא נפצעת על ידי החתול הסיאמי של השכנים. טיפולו המסור הוא ביטוי מפורש וממושيء לאהבה זו.

גם דמויות הילדות ביחסם לבעלי החיים הן ריאליסטיות וכמה מהם מגלים אמביוואלנטיות. "גידי פרח מכלבים". כך פותחת הרצליה זו את הספר הקצר "שלגית". לבסוף, כיצד תבוא לידי ביטוי האהבה לכלב, אם הגיבור הצעיר פוחד מפניו? אולם זהו סיפור של התפתחות ומננה. הילד רוצה להתגבר על פחדיו. כאשר מביאים לביתו פודליית קטנה, שלגית, כדי להשירה לפיקדון, קרב הילד אל הכלבה, נוגע בה בזיהירות ונקשר אליה בנפשו מaad, עד אשר הוא מתקשה להיפרד ממנה בבוא היום. "אני אוהב אותה. אוהב אותה", לוחש היא באזוניה בעת הפרידה. יש אמרת בספר זה משכנתה. השני שחל בגיבור יעורר אופטימיות אצל קוראים רבים הפוחדים מכלבים.

הרייאליופ והאמות הפנימית בסיפוריה של הרצליה רז מגיעים לשיאם דוקומת בסיפור המתאר הרג של בעל-חיים. הסיפור "חיש" מתאר את השנהה הקדומה שבין האדם לנחשים: "הוא ישופך ראש ואתה נשופנו עקב" (בראשית ג, טז). שנהה זו מלווה פחד: "הוא יכיש אותך".
גדעון ומיכה נתקלים בначен שחר. עיני מיכה הוא יפה ומושך: "סרט קטיפה ארוך וניצץ מאד". אך גدعון המפוחד מפניו ובתו בגוזל הסכנה מחליט להורו: "הרמים אבן והטילה בסרט המבריק הכרוך בפקעת". תיאור הפגיעה ממחייב את הרס היופי: "האבן פגעה בערו הקטיפני של הנחש והשחיתה אותו". תיאור זה מדגיש את האמבייוואלנטיות ביחסו של מיכה לנחש, שמראחו שבה את ליבו קולו עצב והוא מוסיף: "אבל הוא היה כל כך יפה". הילדים אינם רעיםabisdom העמימים אין הם שלוטים במעשייהם ורגש הפחד דוחף אותם לבצע דבר בלתי רצוי. הআিৰুছ' העובר על פני הילדים הוא המעלמידם על טעונם: "חבל מאד, נחשים שחוריים הם תברים לבני אדם, הם טרופים עכברים וחוליות, אסור להשמיד אותם". לימוד זה מגביר את הרגשות האשם והחריטה, ומערכות את צערו של מיכה שאחبه את יופיו של הנחש. רגשות אלה הם משתמעים בלבד. הקורא יסיק את מסקנה. המחברת מסיים את התיקתם של הילדים המבאים בפרק הנחש המת בכח נונת לשתיקה להביע מה שלא העלו הם על דל שפטנותיהם.

סיפורייה של הרצליה זו גורמים חוויה עמוקה לקוראים. בעלי החיים בשמותיהם הידועים הופכים לחברים לקוראים, והם מצטרפים אל מכלול הדמויות שנושאות עימם הילד מותן קרייאתו בספרים שונים. האמת הפנימית שבה כותבים הסיפורים הופכת את הקריאה בהם לפגישה שיש עימה חווית אמת אישית חתיפול המשור בבעלי החיים המתוואר במרבית הספרים, משפיע על הקורא הרואה בעינים אהובות את המטפלים ואת מתופליהם גם יחד. אלה ספרוריםummation המכנים לקוראים אהבה عمוקה לבני-חברים מבלי להטיף לאהבה זו, אלא בעצם תיאור המאוור ועיצוב הדמויות הפעולות בו, הן אלה שמעולם חמי והן האנושיות המתיחסות אליהן. ועל כך תודגנו בחרצליה.

דשימות טיפוריים על בעלי-חיים ביערות הצלילה ר' :

ספרייה

1. חומי (סיפור על סיתות בגליל). הוצאת הקיבוץ המאוחד, תש"ט. ציורים: עקיבא מולנגר. 65 עמ'. חומי (עיבוד אחר). הוצאה ירון גולן, 1991 איה: יעקב גוטמן.
 2. מעשה בעכבר שchipש כלה. הוצאת הקיבוץ המאוחד, 1991. איורים: יעקב גוטמן. 25 עמ'.
 3. רמי הטלה. ספרית פועלים 1973. ציר: א. אליעזר. (נדפס בהמשכים ב"משמר לילדים" מ-153-71)

סיפורים קעריטם

1. "הברורות התרומות". דבר לילדים, כרך כ"ו חוברת 8.
2. "בחצר המשק". בתוך "סיפורים לנועה" (סיפורו משחק), גן-גני טברסקי, תש"ט. מעובד בספר קלטת (מוסיקה: יעל גרמן), רכגולד, 1992.
3. "הברורים של רפי". דבר לילדים, כרך כ"ח חוברת 25, בשם: "בין החלול לאדר". דבר לילדים, כרך כ"ת, חוברת 6, בשם: "הברורים של רפי". (נספר ל"גניזים" תוך תיקון ועריכה בימיים 30.12.85).
4. "גניזות". מตอน "מחברת הקשושים של אחותי", עם עובד, 1982.
5. "החברות". משמר לילדיים 9.11.1970 נמסר ל"גניזים" ב- 1986.
6. "חונגה". מตอน "מחברת הקשושים של אחותי", עם עובד, 1982.
7. "חונפית". לא נdepth. נכתב ב- 12.1.86.
8. "ירון וחובון" - "ה חובון העצוב". דבר לילדים, 1.7.56. רכגולד (טרום קריאה), 15.91 (שימוש אחר למוטיב).
9. "משחק בחותול". בתוך "סיפורים לנועה" (סיפורו משחק), גן גני, טברסקי, תש"ט. מעובד לקלטות (מוסיקה: יעל גרמן), רכגולד, 1992.
10. "ניש". משמר לילדיים, 1969.
11. "ניסעה בעגללה". בתוך "סיפורים לנועה", טברסקי, תש"ט. מעובד לקלטות (מוסיקה: יעל גרמן), הוצאה רכגולד 1992.
12. "עומו עופו צפורים". דבר לילדים, 15.2.56 בשם "משחק צפורים". בתוך "סיפורים לנועה" טברסקי, תש"ט. מעובד ומולחן עי' יעל גרמן, בספר קלטת, 1992.
13. "הபילה והחקפו", פוש ש (אב - אלול) תשמ"א.
14. "צפראדע מפוצלאח", פילון, 29.12.87.
15. "קיפודים". "עשרה תברים", הוצאות צ'יק, 1959. פוש ש, 1986.
16. "רונן מאלף את החתול" משמר לילדים, 1970. מעובד בספר קלטת, 1992.
17. "שלגית". "עשרה תברים" צ'יק, 1959. מעובד מחדש בספר קלטת והולחן עי' יעל גרמן, 1992.
18. "השפנה". דבר לילדים, אוגוסט, 1955. בתוך "עשרה תברים" צ'יק, 1959.

משהו על מעשיות ועל מעשה העבר שחייב כלה

(דברים שנאמרו במסיבה לבבודה של הרצליה ר'ז)

מאთ: אל כס זה כי

מעשיות יש רבות, ולטבות שבחן-אלו שיש להן ממשויות מעבר למקום ולזמן נוחים רבים, ועוד יותר לא רשומים, שהרי מטבעה של המעשיות שבחיותה מסופרת עושים המספר, או המספרים, מאין כדי להעבירה למאין באוף שיאינה, יהיה מרתק למספר ולמספר ויקלוט את המסר.

יש בידינו הרבה אוספים של מעשיות כאלה, שנרשמו מפי בספרים עתומים בעש סיפרו באוזני קהלים הטעוי או בעת שסיפרו לרשותם, ובאה שעובדו על-זאת בספרים חובבים (פעם הייתה זו מלאכת חביבה על מורים שרצוי למשוך בעניהם), ועל - ידי סופרים אמנים. ובכל זאת, בבואנו לחפש מעשיות לילדיהם אנחנו מוצאים רק מעט, שכן עשוות לעבר אל המازינים ולגמורים להם שייענו כי שני תנאים נוספים על כך שהמעשיות יהיו מעניינות לצרכים להתקיים, וכך שכן ייקלטו: לשון ציוכה להיות קומוניקטיבית ודימוייה מוכרים לילד.

כל שהלשון משתנה והסבירה מתחדשת, מתוישנים הנוסחים הקיימים, בעיקר אלה שהוכנו לצורך ספר באוזני הילדים. למורות שבמעשיות בתובות אן עוסקים חלים עליהם החוקים הפעילים על הספר שבע"פ.

הרצליה ר', כמו לאח גולדברג אצלנו וצ'וקובסקי אצל הרוסים, מודעת היטן ליחודה של המעשיה ולביעיותה של העברתה בכתב לצורך ספר לילדים. וגם אם הנוסח של "עשה בעכבר שחייב כלה" שעד מיליניה (על פי עדותה) מקווה אתיופי, נותר מסביבתו המקורית רק ספר המעשה, המעביר את המסר לפה חראייה של הורים את בנים האהוב היא חד-צדנית וכוחו של הדימוי שהם יוצרים לו עשוי לבדוק גם אחרים בסביבתם. העימות עם המציאותות מהזאת אותם ורק לראיית הדברים בפרופורציה הנכונה. ספר המעשה והגינויו האופיינית לדרך הראייה האתיופית הם שנוטרו בנוסח החדש, אולם תיאור הסביבה גודש מטענים אקטואליים, אופיניים למעמד הבינוני בישראל: החורים רוצים שבנים יהיה רופא, מתייעצים בענינו עם רב ועם שר המשפטים, האוצר והדודות (אליה מונחים המוכרים היטב להורים, ונקלטו כבר, אולי, גם על-ידי הילד החשוי לשידורי החדשות ולשיחות המבוגרים). העכבר היפה הוא לבן, כמובן צת, (הكونוטאציה היהודית המסורתית שמקורה בשיר השירים היא

גלויה), ניצב מול עולם אפור (דרך ראייה של מבוגרים את הסביבה) ורק משחוא מתחילה במסע לחיפוש אחר הכליה - אלו נעים במסלול של מוטיבים ודימויים מעולם המעשיה.

הכניסה אל המעשיה דרך לשונה של הסביבה - בעיקר זו של המבוגרים - מקרבת את הטקסט למבוגר האמור בספר ליד, ובו בזמנן היא נותרת קומוניקטיבית למאזין חמי באותה סביבה, ההתחשבות במספר המבוגר, שפניה נסתרת אליו ואל תחומי העניין שלו מקרבת אותו אל הטקסט ומגבירה את המוטיוויציה שלו בספר, בלי שבהמשך יפגע מושׂחו מרוחה של המעשיה, מעידה על מודעות לפובטמטייה של הסיפור שבע"פ, שיש להתחשב בנוסחה שלו במספר ובמאזין גם יחד.

ההמשך המופיע אל השימוש הרות, העננה והחר ממחזר את המספר ואת המאזין וגם את הגיבור אל "העולם האמיתי" של ילדותם ושל ילדות החברה, ומסייע לו לנחות ברכות על קרקע המציאות ולהחזיר את הציפיות ההזויות לפופורציות הנכונות.

זהי דרכם המשותף על היכרות עם סיפור העם וטיבו, על מהותם ביטחון של מספר הלש את החומר ומתאימו למקום ולזמן, ומצליה להעביר את רוחו ומסרו במתכונות קומוניקטיבית. הלשון שנעשה בה שימוש וירטואוזי בלי להזכיר במילים לא מוכrhoת, הקצב והשימוש המגוון בצליל, הופכים את הטקסט למהנה במספר ושותה לב למאזין.

ספרים לגודלים על ספרים לקטנים

מבחן מתוך סיפורי וכתביו של יאנוש קורצ'אק, חובהת הדרכת
כתב: מנחם רגב

בחוברת ביוגרפיה קצרה על חייו ופעלו של קורצ'אק, חמישה סימורים קצרו
שלו, ועוד מבחר קצר מתוך כתביו. הכלולות: עיון בספר מעבר לסיפור המחו
אקטואליות של משנתו של קורצ'אק "מה אומר לנו קורצ'אק היום". בחומר
65 עמודים, הטקסט של הסיפורים והמבואות בספריו 35 עמודים ו- 17 עמודים
משל רב. העיצוב בחוברת ביד רחבה, הרבה מאד אוויר.
המציאות לאור: משרד החינוך והתרבות - מינטל החברה ונוער, היחידה לחינ
כימיתני משרד העובדה והרווחה - השירות הילד ולנוער: הסוכנות היהודית
המחלקה לעלית הנוער, וכן לפחות האגודה ע"ש יאנוש קורצ'אק בישראל.

ג

מנחת רגב: **ספרות ילדים - השתקפות, חברה, אידיאולוגיה
וערפים בספרות ילדים ישראליות.**
אופיר - הוצאה לאור 1992, 181 עמ'.

על גב הספר מוצג הרצינון אל שלו:
יצירות לילדים משקפות את האידיאולוגיה והערכיהם של החברה שבה הן
נכתבות. במשך השנים נשותה כמה מן היצירות הללו למען "מסמכים
חברתיים", שיש בהם כדי ללמד או תנו על חברה וערכיה.
אסופה מאמרם זו משקפת קשת רחבה של נושאים בחברה הישראלית
בתקופות שונות: יחיד וחברה בעונות הילדים, התיחסות לילד עוני, דתים
וחילגניים, גישה לאומית והומניסטית בשירים זאב, נושא המלחמה בספרות
הילדים הישראלית, הילד התריג והילד הרגיל, גילגולי דמות האם בשירים
ילדים ועוד.

בכותרות הספר הראשית והמשנית ניסה המחבר להשיג שתי מטרות: 1) לrama
לקורא על משחו מתוכני הספר, 2) לבנות מטריה רחבה מאד שתוכל לשכן בתוכו
תחומי מחקר ותוקים מאד זה מזה, והמשמעים על יצירות ספרות ילדים. ובכ
אמנם הצליטה: מצוים בספר פרק העוסק בעיתונות ילדים, בספרות טיפולו
בזאנר הספר האלגוריתמי/פוליטי, בדמות הילד העכשווי וכמוון כMOVET, ג
פרקם העוסקים באידיאולוגיה ובמוסר.

מרבית פרקי הספר מוקדמים לעוסקים בנושא שכן אלו ראו או עבר, על במותו שנותן עם זאת באיסופס בספר סייע המחבר לקוראים בהשגתם. רוב ידוע כביבליוגרפיה מצוין (ספרות ילדיים מהותה ובחינותיה, 1979) וחבל שלא השכיל לשבץ בכל אחד מפרקיו ה הספר הפניה למאמר מרכזי נוספת שנכתב באוטם נשאים, אם לפניו כתבות הפרק (המאמר) ואם אחריו. (עיסוק בעיתונות ילדים האפשר ללא א. אופק; ג. ברגסוני) איזכור מקורות אלה היה משנה את איכות הספר מאד, והפך אותו מעוד לקט מאמריים לכלי עזר חשוב למouteניין.

ד"ר מيري ברוך

ספרות ילדים היא ספרות (בחינה בקרתית של מגמות, מושגים (ומושגמות)

כתב: שלמה הרآل, הוצאת מרכז ימיון לחקר ספרות ילדים והוראה, 1991.

כרייה רכה, 158 עמ' שבעה פרקים ומראיהם. בספר נזנות בבחירה המובנת לא רק ל"מקצוענים", גם תולדות הביקורת הספרותית וגם מטודות שונות בגישה לנושא, נוכל למצוא בו בעיות יסוד עקרוניות בנושא הכתיבה לילדים ונורם מאפייניהם.

נזנות בו גם גישות, גם דעות חוקרים שונים, גם בחינת ספרי קריאה ולימוד ועוד ועוד. כולל מבון סכומיו של המחבר עצמו שהנו חוקר ומרצה ידוע.

הילד והחיתט (תבניות ספרותיות וערפיט חינוכייפט בספרות הילדים)

כתב: שלמה הרآل, הוצאה לאור, 1992.

כרייה רכה, 172 עמ' 5 פרקים ומראים מקומות. ספרנו هنا מעין "ספר המשך" לקודמו, אם כי ניתן לעיין בו וללמוד ממנו גם בספר העומד בפני עצמו. הפעם בלוי. דוגמאות רבות ומגוונות, עוסק המחבר ב"הלכהamusah". בחינת הערכים הספרותיים, הרעיוניים והמסורתים הגלויים והנסתרים בספרות הילדים העולמית (הישראלית).

נמצא בו על מוקדים ריגושים ובעיות המתרידות ילדים ודרך השתקפותם בספרים, על ספרים שכדי לזמן לילדים וגם כיצד להביא את הילדים והספרים למפגש משמעותי ביניהם.

הספר, הכתוב בלשון בהירה יכול להיות "עזר כנגד" לכל המתעניין ומעוניין לתווך בין ילד בספר, גם אם המכ"ל (המתוויך) אינו אלא "סתם" הורה המוחפש נתיב בספר ולילד כאחד.

רות גפן-דוון

ביקורת

במבט ראשון

ילדה של קיץ

כתבה: צפי שחרור, אייר: רוני יצחקי

הוצאת דבר כצמן 50 עמ' בצבעים, מנוקד.

בספרה של שחרור 22 שירים, שלכאורה נוגעים לנושאים שונים ונראות שאין קשור ביניהם. אך בעיון שני מתרבר שאכן יש קשר בין השירים, וכולם נוגעים, כאמור בעлон הפרסומט, ("בנביבי עולמו של הילד, שכן המשוררת המכירה את נפש הקורא הצעיר משלילה בספרה לתאר את חרדותיו ומאוויו המכוסים, וכן ייחסו אל סביבתו והקרובה").

יש בספר הרבה דמיון. הילדה בורחת מן המציאות ומצאת פורקנה בשירים דמיוניים. אין ספק שבუלמה זה מבטא את משאלותיה המכוסות, למשל בשיר שני בתים. יש לי שני בתים בית על החר / בית על הים... יש לי שני חזאי הורים חי על הים וחצי על הארץ.

הזוברת טובלת מהובודה "כשהורים מתגרשים". היא מדמיינת איך זה ייראה בעתיד, כשהיא תגדל וההורים שניהם יבואו לבקר אותה, ואז היא תשב באמצע כשאבא משמאל ואמא מימין. וכך רודף הדמיון בשיר "בהلت שוא". הילדים מפחדים והם אוחזין חרזה מותרכחים שונים שהם שומעים עליהם. בשיר זה מובאת בהלת שוא לגבי שריפה. לצד חושב לעתים קרובות כיצד גיב על אירע טראגי" כגון שריפה, היכן יתחבא, או איך יציל את עצמו. לבסוף הוא מגיע למסקנה שלעתים הפחד נגרם מותך דמיון שאין לו אחיזה למציאות. "וכלנו עמדנו בשורה ארוכה / והצטרכנו להפגנה הגדולה / של" אゾרים נגד בהלה". יש באוסף גם שיר על עיסוקיהם של האמהות: אחת מהנדסת, שנייה - מורה, שלישית - רופאה וכן הלאה, כולל עייפות ותמיד עסוקות, רק אחת נמצאת תמיד בבית הייתה בפה פאטה במלודתם. אם יש השלכה מביתה של צפי שחרור על נושא שירתה, החשלכה משכנית.

כתבה ריקה ברקוביץ, אירוסים: דני קרמן, הוצאת: בא"ר ראשון לציון 1992 עמ' 40).

מmedi הספר חורגים מן המקובל (בנ"א 27 ס"מ) נייר כרומו, צבעוני, מנוקד והאיורים קריקטורייסטיים, במידות גדולות - חצי עד שליש עמוד - בכל דף מן הספר. סבא ספר, הוא בעיקרו סיפור פנטסטי של ילדה הנתקלת בספריה. בסבא, ספר המדריך אותה בכティבת ספרים, כאשר כל הכללים בספר - מתחילה, מנושאים ממה' בתים בשיה, וכולם בני ארבעה טורים, מחוזים אא, בב.

בשער זה מנשה הסופרת להזכיר את פרחיה - הספרים איך לכתוב, ממה להיזהר, כיצד לתקן, בעיקר לננות ולא להתייאש. (בתרגומים לאנגלית נאמר בគורתה משנה: "מדרייך לסופרים מתחילהים", בעברית מסתפקת המחברת בשם "סבא ספר"). כמעט שני שלישים - 22 עמ' של הספר כתובים בפזרזה מחרוזות ושליש אחד (21 עמ') - השיר שהוא הדרכה לספר המתחליל. בחלק הראשון, זה שמספר בפזרזה מחרוזות, נקודות השיא היא לצד שנשארה לבדה בספריה, לאחר שכולם עזבו ונעלו את הדלת. הילדה נשארה לבדה במסוד סגור. "התבונתי שביב הספריה הייתה ריקה מאדם... צעקה, צראת, אך איש לא שמע צחחות ביושן לצד הדלת ופרצתי בבכי מר / מה לעשות? ומה כבר לעשות אפשר? יש רמז לפתרונו הבעה: "חשבתי, hari מחר תזרח המשש / וככמו תמיד הספריה פתוחה..." זה כמובן, אך הרוי בבית יחפשו אחריה ואמא "כל כך תדאג". זה גם המטריד את הקורא, אך המחברת אינה פותרת את הבעיה אלא מעבירה את הילדה לארץ החלומות... יש איפוא, בספר שני חלקים. ואחד כולו ריאלי, והשני כולל דמיון, אין פתרונו לאירוע המציאות. היא נפטרת ע"י העברתה לדמיון, ונראה לי כי הילדים ימשיכו לחפש את התעלומה בחותום הריאלי. החלק השני "גן הכללים לסופר המותחליל", התדרוכה ברורה, וסבירה. זה ודאי תמצית של סדנא שבה השתתפו הילדים, אך להכשיר סופרים רק על סמך מ"ח הבטים - ספק ספקא.

יחד כל הדרך

כתב: יפרח חביב, אירוסים: יעל חביב, הוצאה: שבתאי גל - און, 162 עמ' 2992, לא מנוקד.

זה ספרו ה- 26 של יפרח חביב, בדברי המوال, ובספר זו סיפורים. הוא מספר על פאות מורגנה של הצעלה, הליכה במדבר 40 ק"מ, כאשר אז משמעת המים הייתה בעיצמה, ביןות לשולשה חרוביים. המספרים את שובם של בני ישראל למולדתם "מלבלבים חרוביים קטנים ובים". ואלה, הקטנים מסמלים את הרשותה שלנו בא"י. יפרח אינומושת ממלחמות ישראל מן השכל, והוא חזיר

לנושא באיפוק, אך בזירה מותמדת. בעצם הנושאים בסיפוריו רבים: פلم"ח וחויי קיבוץ, קצר פטוס והרבה נסטלגיה שקשה לתמצת במאמר אחד. חביב מביא לדורות הבאים את שחותו בימים סוערים בחיי היישוב. ואם להשתמש בלשונו הוא: "ושמות הנופלים החוקקים באבן, יישארו לדורותיהם אשר יספרו את אשיך אירע כאן".

"הלביד האחר של דני"

בתבה: עמליה עינת, אוירום: סיליה יצחקי, הקיבוץ המאוחד, 25 עמ' 1997.

ספר בלשי מובהק. דני שהוא בן לאם תדי הורית יוצא לאנגליה להשתתף בקורס קיץ לאנגלית, אך מטרתו היא למצוא את אביו. סיפור המעשה נסוב על לבטו של דני, שאינו מוצא מנוח לנפשו ורוצה לדעת "מי האיש שתרם את הארץ שלו למבצע המשותף של שנייכם". עינת מתארת את סבלו של דני, ואת קנאותו לילדים שיזודעים לבטא "אבא", וננהנים מחיבוקיו ומהמשתק שהילד רוכב על כתפיו של אביו, ומגיע עד... לשמיים. סיטואציה זאת של הרהורים על אבא, מלוחה את דני כל הזמן. הוא זוכר היטב את שאמו אמרה לו: "אף פעם לא אגיד לך ואתה לא תשאל, אף פעם". מדי פעם אמרו אם ליש ילדים שאנו להם אבא בעיר הזרה, בלונדון מתחילה דני לחפש את אביו ואני לו חוט כלשהו שיוביל לעוזו בו בחיפושיו. וכך האסיפות הבלשי שאיני מוכן לגלות, וגם לא את הסוף..."

אי המטמון,

על - פי ספרו הידוע של סטייבנסון, שפורסם באנגלית בשנת 1883. הספר תורגם לעברית פעמים מספר, החל משנת 1926 ועד 1976 (ר' לקסיקון אופק).

הפעם הופיע הספר בז'אנר קומיקס, מעובד ע"י מרק רייך ויוסי שלם. המעבדים מודעים לכך שההעברת ספר מז'אנר זו זאנר, או בלשונם "תרגום הטיספורים לשפת הקולנוע והחenschaft", הולך לאיבוד. חלק חשוב הקשור לדמיון האישי של כל ילד". ואף על-פיין החליטו לעבדו בסדרה מצוירת מיועדת לילדים דיסלקטיבים המתקשים בקריאה. במקומ הטקסט הרגיל של הספר ניתנים צירוצים בסוגנון קומיקס מלאוים כתוביות קצרות במשפטים קצרים. לאחר כל פרק נתונה תמצית "מה קרה בפרק" ובtekסט זה חוזרת על הכתוביות הנתונות במסגרת הצירפים. יש לשער שחזורה על המשפטים ותכל גם היא על קריאתם של הילדים והגוער הדיסלקטיבים.

אם אכן שיטה זו תקל עליהם בקריאותם, בפרט באותיות מסווגנות - י賓עו דעותם מומחים לנושא דיסלקציה. הספר הופיע בהוצאות ידיעות אחרונות

מלחמה במרחב

יצירות תלמידים בעקבות המלחמה, שבט - אדר התשנ"א ינואר - פברואר 1991; בחוברת תיבורים, סיורים, שירים וציורים המבטאים את רחשו שלם של הילדים הכותבים, ושל רבים אחרים בעקבות מלחמת המפרץ. ביצירות מתגלים הן חוש הומור והון חשיבה פילוסופית חמוצה על טוב ורע, צדק, אופטמיות על איות חיים ועל איות הסביבה. כל אלו עלו בהקשר למלחמה. רקט היצירות משקף את חוויותיהם של הילדים בתחום חרום. את היחסים עם התברים. בית הספר בימי המלחמה, החדר האטום והמקלט, האזעקה והאגעה. ערכות המגן. הקשר עם העולים ווד. הורים מורים אנשי חוץ וחוקרים ימצאו בלקט ענן רב.

* "משחק הלגו של האלוהים"

זה הספר השביעי של רותי כץ, יש בספר זה שלושה מעגליים, בחלק הראשון הווי געורים רגילים, בחלק השני - בעיות האימוץ ובחלק השלישי בעיות ההתקנדבות של בני נוער. בכל שלושת התחומים מORGASH שהספרה נמצאת בתוך של החתרחשויות אשר עליהם היא כתבה. הפתיחה של הספר היא באקספוזיציה של הגיבורים ואנחנו כבר מסוקרים לדעת מה תהיה ההתקנהות של כל אחד מהם. יש לנו הרגשה של סיכון של הגיבורים עליהם נדע איז"כ. באקספוזיציה יש נסורת, ואנחנו כבר מסוקרים לדעת מהו הדבר אשר המחברת מסתירה מתחברת הטוב ביותר, ומהם כל הגיבורים שאנו קוראים עליהם? נושא האימוץ הוא מאוד אקטואלי בספרות הילדים עכשווית. בספר ישנה שיחה מעוגנת של ענט, עובד, עבד סוציאלי, עם הילד המועמד לאימוץ. ברבות הימים האב המאמץ החל מקנה באשתו ובילד. אשתו העניקה לליד את כל תושמת הלב והבעל נפגע עד עמוק נשמתו. הילד מרגיש את קנאתו של האב והיא מביאה איז"כ לבירוחו והרהורים על התאבדות. אם כן האימוץ שהוא נושא של אהבה, האהבה זאת גוררת הקינאה שינאה והשינאה מוחיקת את הילד מן הבית הזה. ואיז"כ הוא מוחזר למוסד. המשפחה השנייה מכובדת: האב רופא, האם פקידה בכירה שנייהם משבילים ותרבותיים ולהם בן אחד בן 20, לרוע המזל הם גידלו את הבן בטלפון. ויש מה השלהה חינוכית רחבת ממדים: אי אפשר לחנוך ילדים בעוזת הטלפון והאזורות. נחוצה האהבה בלתי ישירה, האהבה במשרין אשר מקרינה מן ההורם לילדים זהה הפרובלימה של האימוץ. המעלג השלישי בספר והוא ההתקנדבות.

משחק הלוט של אלוהים. כתבה: רות כץ-ירדן, הוצאת גולן, 1990.

מדובר בתלמידים בב"ס תיכון, ובאן הופעה המתחברת שהוא עומדת בשער מטיפח מוסר, בעקיפין, לנבי אלה שאינם נוענים לאותה התנדבות הדורשו לחברה. יש בין החניכים הצעירים רבים שאינם מוכנים להקריב משליהם למען הכלל. ובאן יש לנו פיסקה בשם תלמידי הכתה השביעית. "תקופה ארוכה אמות שאין אנו עושים מספיק למען החברה. אנחנו לברכ למשפטת לפידות ולאורי הקהה. יש לנו שיהיה לכם לכולם הרבה אוור". עולים מה נושאים חברתיים. ישנם הרמה חדשה שיהיה לכם הרבה הרבה אוור". מוסדות לילדיים מפגרים, משותקים, ילדים, נכים, איפוא מוסדות לילדיים עזובים מוסדות לילדיים מפגרים, משותקים, ילדים, נכים, איפוא אנחנו מה אנחנו עושים? והמצפון החברתי מתעורר אצל תמר והוא מטיף לחברים בכיתה, לא לשבת באדישות, לא לשבת בחיקוק ידים אלא לעשות לחברת הארץ. ההתנדבות של הצעירים שלנו, אשר יוצאים ידי חובה בהתרמה פעם בשנה איננה מספקת את אותה הנדרה בת ה- 16, היא דורשת מעצמה מאתרים הרבה יותר מהם מוסוגלים לעשות. אם כן בשלושה מוגלים אלה מצאנו בספר טיפול בעוות חברתיות ודאי ייבאו ברכה למוחנים אשר עוסקים בנושא זה.

שודת הלם שלא התקיימה

מאת: יצחק אלפסי

גדולתו של הספר בפשטו ובקץ חשיבותו הנדולה, לא "אישיות דגולה", לא "מריגיות מלכיות" ולא "איש צמרת", אשה "פשוטה", כמוון, רבקה בת ריצטור, הנקראת ריבצת', בת עיריה קטנה בגאנצ'יז' ואיזה תעוזות נפש תבויות בה, איזה גלגולים ואיזה אומץ לשאת, לסבול, ולהימלט. ספק אם יש רבים, מתרוך ניצולי השואה, שעברו גלגולים כאלה שעברה ריבצת' שלנו. עברו את אימת השואה, גלגולותשוב למחנה מעצר בקפריסן, להגיע אל הארון היודה ולgelותשוב למחנה מעצר של הירדנים, בensus - תלאות. הפחד והאיימה חקרו לעמוד מולה של ריבצת', ריבצת' "הקטנה" כפי שהיא קוראת לעצמה, והיא עמדה בפניהם בכבוד ובהדר, מבלי לאבד את צלם האלקים שלה אפילו לרגע אחד. ודאי שהסיפור המספר בספר הוא אישי, אולי אפילו אישי מדי, לטעם של אני נפש, אבל מתוך הסיפור האיש מתגלו מחדש פרשת חיים של ימי השואה, עוד "וד מועל מאש" אשר ה' גער בשפין מבלי לתת לו היכולת לפגוע בה, כפי שפגע בחוריה, באתייה, באחוותה שאוותם

* שודת הלם שלא התקיימה, מאת רבקה (ריצטור) בכר, זכרונות מימי ילדות השואה והתקומם הוצאה המחברת, תשנ"ב (1991) 110 עמ', לא מנוקד.

היא מתעדת באהבה כה רבה. מצווה علينا לספר את סיפורי השואה, חזרה וספר, מדור לדור. זו יציאת מצרים של הדור, בלי עשרה המכות, בלי קריית הים, בלי הניסים המתרחשים, בלי ה"מלחמה לה' בעמלק" - בהשתתך פנים שכמותו לא ידע עמו.

ריביצה שעשתה זאת בלהט פנימי, בסגנון אישי - ללא מליצות ולאorchesh לשון וסגנון, ספר פשוט שהוא אפוייה נחדרת של רצון לחיים, של רצון ליצירה, של המשך הדורות במשפטה יפה ומפוארת.

חיבטים אלו תודח לריביצה שאורה כח לספר, לאישה - שעבר כמוות את ייסודיה, לבנים - ממשיכי הדרך בתורה, בעבודה. ספר פשוט - סיפור גдолין!

על "הדרך האחרת-סיפורה של קבוצה"

מאת: מרים עקיביא, הוצ' ידיעות אחרונות, 21.12.1992, עמ' 312.

"יחנן כהן."

... בין ימי הספר נחלקו הדעות: האם יהיה זה ספר תיעודי או בדיוני... הספר המוגש לנו ממזוג מעשה את שתי המגמות. המתברת אשר עשתה מחקר וرأינה אנשים, מגישה לקורא רומן מרטתק, הכתוב בכשרון רב, ועם זאת נאמן לאמת ההיסטוריה... הספר מדגיש את דרכם המיחודה של הקבוצה, בהשוויה לשאר קבוצות ההתנגדות היהודית. חברותה רואו בהצלחה ובלחימה שתי שיטות התנגדות שוות ערך, המשלימות אחת את רעותה... ספר מרגש, מרטתק ומרומס-נפש".

נתן גראס.⁽²⁾

"הדרך האחרת"... זהו פסיפס של סיפורים אישיים... סיפורים מרטתקים, סיפורים גבורה והרפתקאות של נערים ונערות הדבקים זה בזה, עוזרים זה לזה ולא נכנעים... (הספר) כתוב בסגנון חלק, סיפור, שוטף, המדובר אל ליבו של כל קורא. זהו יסוד לסדרת מתח בלתי רגילה... ספר זה הוא זכרו המגלח עוד פעמיי הדיבה הכלולנית, המושרשת אצל רבים, על היהודים שהלכו צאן לטבת, הנה עלילה מזיקה ומוועת מסודת, אשר נולדה בעלי שמפיקיה ניסו להבין את המכניקה של השואה ומה באמצעות קרה. ארבעים הגיבורים והמחברת, מרים עקיביא, אכן מעידים על כך ב�ורה משכנת ביוור "

(1) טורסם ב- "משואה"

(2) פורסם ב- "ניב לנימלאי" וב- עטון 77

ארבעה ספרדים לקטנים

מאט: מרמים רות

מה קרה לפבלבל חמד:

כתבה וביממה: דינה דז'טלבסקי, צלומיים: אברהם חי, הוצאת ספרית פועלים 2990.

בלבל לבן זכה בשם חמד. בגלל הכתם השחור שבאמצעו פרצוף הלבן. יום אחד אבד חנו, כי הוא ליקק את הקرم הלבן שעל העוגה. לדעת כל חבריו הוא לא מצא חן וכולם התענינו בכתם השחור האבוד. אך אל פחדו הכתם סולק אהנו לKİקה וחמד חזר להיות חמוד כפי שהיא מקודמת. בכל פגישה עם אחד מחבריו שאף הם כמוותו, דרי החצר - חומר הדו-שיך המהلك את הסיפור לתבניות חזורה שנקלטות באוזני השומעים הקטנים. הסוף הטוב משמה כי כולם אוהבים אותו חמד. התמונות העבעוניות המצוולמות ממחישות את הנפשות הפועלות ואת הרק ההתרחשות. עיני הילדים עוקבים אחריו העיליה ומתבוננים בכל הפרטים המתארחים על במאה עם תפארה מדוייקת וריאליסטית.

הڪومים המאפיינים את ספריה של דינה, גם בספר זה, באים לבתו: אהבה ליל שבסיפור ולילדים שהיה מספרות להם. עדינות ויופי בתיאור בתמונות שם הקטנים יבינו, יכירו ויזהו את המתוואר בתמונות ומסייע להבנת המיללים. דענו גם אינה מזולגת ב"לקת" החינוכי על אף שאיננה מרימה עצבע ממשימה של ע"ז - נו!". המבין יבין: חמד "חטא-פגע בחוקים וקיבל את עונשו. העונש קtan - חמד חזר להיות כפי שהוא... האם ילקק עוד הפעם מעוגה? זה לא עניינו, לשמחתי זו לא נכל בסיפור.

נשיקה לשפונזה

מאט: ליה נירגנד

איורים: יוסי אבולעפה / הוצאה עם עובד 1990:

גם שפונזה הזירפה רוצה נשיקה על הלחי. כמו שאבא נשך למיכאל. והכלב איש רוצה לנשקה וקס החתול איינו מנסה להגיע עד לגובה המScheduler של הלחי. והילד מיכאל מפעיל את שכלו. משקיע את כורחו ומוצא פתרון. זה היה כל-

נעימים שמיד נתן לה עוד נשיקה על הלחי השנייה. זה היה כל - כך כל - כך נעימים שנתן לה גם נשיקה על כל עין), ותמורות הנשיות זכה בלקיקה חמה על פניו. יוט של סיפור וoplevelו הקטנים יבינו וירגשו שהאהבה מתגברת על המבושים והידידות חוגגת.

הגובה של הזירפה מומחש במילים: המילה "גבוה" מלאה את כל נסיבותיו ש

מיכאל ומתרחכת בתוספת הסיוםת: "גבוה: "גבו הה יונזרת גם ב"כל כך" האירום היפים מ"מחישים את הבעייה של הבדלי הגובה, הזריפה מצוירת בשלמותה, רק ארבע פעמים, וממחישה את הבדלי המינדים ביןן לבין סביבתה, ברוח התמונות המאייר "מחלק" את החיים הגבואה ל"חלקה": רגליים, צוואר, ראש בשמיים ולבסוף, פנים מול פנים, ראש מול ראש. רצון עז ואהבה ניצחו את כל המכשולים:ILD קטע וזריפה גבואה כל - כך נפגשו. (מצאו זה את זו)

ילדה לבדה

כתבה ואירה: אורה איל
הוצאת כ ת ר 1992:

הילדה שלומית מבקשת סיפור מאמא. מאבא. מהאותות ואפילו מהשכן. כל אחד עוסק בעניינו ושולח את הילדה לאזלת אמא לאבא. אבא לאחות. האחות לשכן. הילדה לבודה ופורת לחדרה. "מה זה פתאום? איך זה קרה לא ברור. ממש מעצמו הסתרפ לו ספר" הסיפור שלומית מספרת לעצמה משקי את דגשיותה: אף אחד איןנו אוהב אותה. אף אחד לא מילא את בקשתה. היא מרגישה עצמה בבית גדול וריק. זעקה לעוזרה ואיש איינו עונה. אבא. אמא. אחות ושכן - כולם נPsiו אותה. אמא עפה בכדור פורת. אבא הפליג בספינה, האחות רוכבת למרחק עם. השכן? ... לנפים פרס. עף / עף לפריס. או אולי לפרס". פחד הניטשה בעיצומה... שלומית בבית הגדל וקוראת לכלום ואף אחד לא ענה...."חולומות וסיפורים שוואים לטוף טוב. למילוי משאלות במוסות ועם סיפורה של שלומית מסתומים בכדי טוב: כולם חוזרים אליה.

"ושואל כל אחד בקול רם וברור: "אולי את רוצה לשמוע סיפור?" וכל אחד מתהיך וכל אחד מחזק ספר ביד/ עיצוב הספר יפה מאד. מבליית את בדידותה של הילדה כשהיא נודדת מאחד לשני ובקשתה נתקلت בטIROB. היישבה בבדידות חדרה מדגישה את מצבה והnicור המותלט: בית ענק מול ילדה קטנה שזעקה ואיש איינו שומע. איינו רואה אותה. הדמיות קריקטוריות, הבעות הפנים אין מגילות דבר, האכבע השולחת את הילדה מאחד לשני - היא המביעה את היחס לבקשת הילדה. החירות היחידי מופיע בסוף... האם גם שלומית מוחיכת? אולי... הילדים שיקשיבו לסיפור יחיכו, סוף סוף השיגה שלומית את מבקשה והיא כבר לא לבדה.

ספר תמונות יפה... למה? בקד בא

כתבה ואירה: אורה איל הוצאה לאור איל ירושלים 1992:
ספר תמונות יפה: עשר תמונות קולגיים צבעוניים יפים - מתארים את הבוקר: על

הכריכה: חלון פתוח ומשמש מציצה בקצת האופק. בעמוד הבא ילו' מותעה מסתירך, מתלבש, אוכל ויזען מהבית עם מטריה. כי גשם בחוץ. התמונות מלוחות בשתי שורות מתרזרזות המתארות את רצף הקימה על פי התמונות. לדוגמא "מכפтар בלבד בלבד את כל הכתורים כמעט". מול - על התמונה - שני כפתורים גדולים. העמוד הזה - מובן לקטנים. לעומת זאת: התמונה הראשונה התערורות - קשה לקטנים לזהוי. קטנים בני שנותים לומדים לאוזות ובתמונה: מה בתמונה? וככל שהתמונה תהי יותר ריאלית יותר יהיה יותר קל וייתר מהנתן קטנים מתחשים את הפה החסר מהילד שוטף עיניהם ואינם מזהים את הראש ה"מסורך" ואומרים: "הנה כדורי". ארוחות הבוקר. הייציא מהבית. המטריה - יותר מובנים לפניו המתבונן - והם מעודפים את התמונה הלאה, האחים הגדולים והחורים הצעירים משתעשעים ב"המצאות" של אורה איל ומנסים להסביר לפעוטים את הנסתור מbehינתם. שתי "בדיחות" משעשעות את ילדי הגן: להסתרך זה קל מאד אך האזנים מפריעות והסוף: "הנה הגעת לך / ותיכף מהדף יצא".

לסייעם: התרזים בצורותם ובתוכנם מתאימים לקטנים - מסכמים פעילות יום יומיית של שיגרת הקימה. המושבות שבתמונה משמשות רק את ילדי הגן ואלה החורים. מענין לעקוב אחרי העניין ולסוזות לבזק תגבות. יתרון והצבעוניות ש-הוזף חילק יקסום וחודות לכך תפתח אהבה ומשיכה בספר כולם.

המסע למען איבורת הסביבה

על ספרה של תמר אדר, "הסיפור של אקו ולוגי, סיפור אקולוגי לגיל הדך", דותן 1992, איורים: טניה דויטמן, 32 עמודים.

מאת: דינה דניאל וירדנה הדס

לפנינו סיפור, המתראר כיצד - בצורה תמיימת ולא כוונת זדון. שם כל אחד מאתנו בפגיעה אקולוגי. לא תמיד אנו מודעים להיקף הנזק שגרמנו. גם כשאנו מודעים לכך, נוח לנו להחליל ולהאשים את הזולת. המפגעים האקולוגיים שנגרמו לנו גינטו של אקו, אינם מעתים: רכיבה לא-זהירה על אופנו, הצפה עקב השארות ברז פותת, זיהום תוך כדי משחקים בבוץ, פגיעה בעצם בשעת טיפול, הבערתת מדורה וקטיף פרחים... כל אלה מאפסים את הנאטו של אקו מגנו שאוطن קלט בכל חושיו ("לחרית" להתבונן, "להבטן" להקשיב" "ולנסום", - עמי⁴). כל רעיון של אקו מותגיסים לעזרת אקו, ויוצאים לחפש את החשוד לוגי המפלץ

שלפי סברתם גרים את הנוקים האמורים.

לכארה, התוכן נשמע מגויס וחינוכי. הוא עמוס בנושאים הקשורים לאיכות הסביבה ובדמיות המשתפות בעלייה, והן בעלות שמות לא-שגרתיים.

הצד המעניין בספר זה הוא, שנעשתה בו מלאכה מותחנתה ביותר של עיצוב עליליה על גיבורתה. התוכום יוצר דינאמיות המונעת לשון - לימודים "didaktית" מחד גיסא ורגשות יתר מאידך - גיסא.

הסיפור מתבססת במספר מוטיבים, המשמשים כחוטי שני במאגר העלילה. חוטי הערב הם למעשה בידי הילד (השמע או הקורא), שבידי מילוי הפערים (השלמות לטבסט כמו בעמ' 22, הצעת עצה, עמ' 32, וכיוב)

דרכיו הספר נעות בכמה אמצעים, שיש לתת עליהם את הדעת בעת ההגשה לילדים.

(1) החורה:

אקו, גיבורינו, לאחר שגילה את החרס בגינתו האהובה, ממהר לתקן כל מה שיכול: כיבת, ניקה, שטל, אסף ... עתה הוא יוצא לחפש את החרstan. בכל פעם הוא מוצא חבר נוסף, העוזר לו בחיפושו. עניין מציאת החבר והצטרפותו חוזר פעמיים אחר פעם, ויוצר תבניות של סיפור צביר (אקומולאטיבי). לאחר ההצטרפות בא המנון-אומץ, החוזר שוב ושוב, [כן חוזר גם Shir Tavor האויב והיחס אליו פעמיים בשיר הספר: "זה שיש לו ידים וצפרניים שהורסות" (עמוד 18)]. המנון הגבורה חוזר חמש פעמים במשך הספר: ("אני לא מפחד מלוע-בלוע" וג').

הchorah מעניקה לילדים הנאה וביטחון, והיא מקנה לסיפור ריתמוס מענג.

(ב) האדפטציה הפארודית :

הסיפור משלב בתוכו איזכורים של שירים ילדים ידועים, שהפכו זה מכבר לקלאסיקה בעולםם של ילדים ישראל.

כגון: "אוֹיֶ חַבֵּל, חַבֵּל כָּל כָּל

על הצלב שנשפְך", (עמ' 12).

מובן, שכן מההדרת "קינה" על "נזק" אחר: ("הוי, חבל, חבל, \ על תפוח שנפל") וכן: "מדורה לי יש \ בוערת בה האש..." (עמ' 23). כאן, כמובן, מובלע שירו של קיפנס "חנוכה לי יש \ דולקת בה האש".

דוגמאות Cálla הן מרובות בסיפורנו. הדבר יוצר לבד מן ההנאה שבזיהוי המקור, אקלים אירוני-מחוייך. הרי האש שבחנוכה היא רצiosa ומבוקרת חגיגנית ואילו המזרחה שבגינה יצירה נזק, שלא התכוונו לגרום אותו...

(ג) שמות הגבורים :

התוכומו של הספר, ואודוטיו רמזנו בראשית רשייתנו, מותבטא בעיקר בעיצוב

הגבורים ובשמותיהם, המכובעים על-זהותם ומטורתיותם, אקו ולוגי חם שדמויות הנזרות מן המונח המלומד "אקלוניה". מושג זה נקנה בעזרת הש�名יות, שמותיהן קליטים וקצרים. אקו הוא הגרגינגרו הראשו (green-green-green) סמלן של התנוונות לאיכות הסביבה. שזען-מנהיין, רועה רוחני). החומר האירואסטי מעיר"קריצה" לעבר המבוגרים, הקוראים את הספר באזני-הילדים.

כיווץ זהה, בנויים גם שמות יתר הגיבורים בעזרת תחוכם דומה: טוסי-טסה (או פונע, זיפ - הוא זרוף בוץ - מתפרע בעזץ. אויל הלוומפה האדומה - מבועה את האש. חסה וחלילה - קטפו המכון פרתים, וזה הרי אסור בחכלתי. חס לא מעשות זאת). לוגי, המפלץ (שהוא כמרומי' לילדים, מזומה) איינו. לוגי כל עיקש שהרי אלו - בדמותם של טוסי, זיפ ואויל, עושים בלי לחוש וחוור חיללה את המשעים הרעים, המפלצתיים, ההורסים את גן-העדן, שחייבים היו להזיז:

ד) הצבע - כלי הבעה:

הסיפור בניו תבניות של הפכים: טוב-רע; מעשים חיוביים-מעשים מזיקיים (שליליים); אקו-לוגי, הרס-שייקם; יופי-כערוי, וכיויב. לשם הדגשת החפכוות משתמש הכותבתocabus ירוק ואוזום כבסוגים, המפרשים ויזואלית או מעשיים החביבים והשליליים של גבורת העלילה. צבעי אוטיות הדפוס משתנים עפי' השלילה והחביב שבמעשים. בבר בשמו של הספר, על גבי הכריכת, מופיע אקו בצבע י록 (עמ' 31) ולוגי בצבע אדום, או בצהבהב-אדמדם (עמ' 22, 23, 25).

ה) לשון ילדיות:

הזהות הילדים עם הגיבורים מושגת גם על ידי השימוש באופנות דיבור של ילדים בארץ ("אני אתפסת", "אנחנו נתפסתו"), גם החיקוי הצלילי של החදשות, הנקרה בקלות והוא יסוד, המוכר לילדים ("לו-גי") והחיד החוויה "לו-גי" - והאותיות הגדולות ממיחסות את עצמת השאגה).

הספר מציע הרבה אפשרויות להפעלה בכיתות הגן וכן בכיתות א'-ב', לנו מכתיבת הצעות שיפור או פעילות בסביבה הקרויה (חצר-הגן, גינת בית הספר הgan הציבורי שיומץ ע"י הילדים), יכולת המהנכת להיעזר בניתו האמצעים הספרותיים, שהגשו כאן. הילדים יכולים לנסתות ולגלות את המשמעות השונה של הלומדות בספר.

הציורים הנאים מאוד - גם הם מזמינים פעילות ברוכה ועשירה של מדרש תמונה, שתשולב בהם הנאה אסתטית עמוקה. ההומו המתווכם, המותה המנהה והערכים החברתיים שביסוד הספר יתרמש להקניית الرجالים חיוביים ללא הטפות מוטר, שגורלן נחרץ להיות מצוות אנשיה מלומדה, הגורמת לעיתים לריאקציה הפוכה.

הקליקונת באה בעקבות הקליק:

מאת: דינה דניאל.

מעשה באדים וכolumbia שנוצר בלבם "קליק" ממבט ראשון שגרם תוך חצי דקה ל"כואות קליקונות מתוקה" לאחר חמיש שניות כשהם הורים לעשרים וחמש - עלמה הקליקונות המכוגנה שהיתה ביניהם כי אהבה חדשה. "תוך חצי דקה \ זאת קליקונות מתוקה".

מתברר שהוא זוג תרבותי ורגוע, הפותר את כל הבעיות כדי להיפרד ביאות ובכבודו. את החפצים מחלקים ולאחר מכן קטן מחלקים ביניהם גם את הילדים. האם דין ילדיהם כדין חפציהם?

מתברר שלילדים יש עמדה משליהם. אין הם מתנגדים לגירושים הקרבים, אך עומדים על זכותם שלא להיפרד. בדרך מקורית ומיחודה הם מתאחדים ואינם נחוצים להפרדה. התוצאות אינן מאחרות להגיא, הצהובה ואפור - "עוזו לא מלת פרידה" והתרויים?

"הכה הכאב בלב השני" זכרו ואמרו זה זהה. אכן פעם אהבנו כל - כך והיה לו הטעם" וכצפוי - הסוף טוב. "ילכל התריסר, לכל אחד ויחיד" הייתה קליקonta משפחתיות

לכארה הספר רגיל, המתאר חי משפחה המתערערים ומתאחדים מחדש. אך כל זה מסופר ברגשות ובהומר דק - הסופרת אינה ווסכת שבט ביקורתה מהמבוגרים, המחליטים החלטות ללא שיתוף הילדים והיא עומדת על זכותם של ילדים להחליט ביחס לעתידם" וכשמקופחים מתארגנים הם מצלחים, וההצלחה במקרה שלו מסחררת, כי מתעוררת מחדש אש האהבה שכבה.

המחברת כריסטינה נסטליגר היא כלת פרס אנדרסן העולמי לספרות ילדים (1984), וביצירה זו ניתן לקרוא לעמוד על גדולתה. נסטליגר מצילה להאניש משפחה של צבעים ולתאר את עלילותה בצהורה אובייקטיבית והומוריסטיית. הקורא הצעיר מבין את מניעי ההורם (לגייטמציה לגירושים), לומר לדעת את סוף ההיסטוריה - "הטכניות" בתהיליכי פרידה של הורים, מזודה עם צערם של הילדים ויזמתם לשינוי המציאות, יוזמה שהביאה לאושר חדש. מוטיב

ה"קליק" וה"קליקonta" שאזורים בעלייה וחזריים כמה פעמים.

- בפגישת האהבה הראשונה של הכהולה והאדם.

- בשעת הצער והכאב - כשהאהבה נעמלת.

- כשהנצרת רומנטיקה עם בני זוג חדשים.

- כשהאהבה חוזרת - חזרת הקליקonta.

"חיויך ושוחוק - לכל התריסר, לכל אחד ויחיד - היתה קליקונת משפחתיות אפשר לראות ביצירה זו אגדה, כי הפיתרון הוא לא מהעולם הזה. הדמיות ואנושיות, למרות שאין בני - אדם. האוירה קלה ומשעשעת. החזרויים מוסיפים דינמיות לרצף העלילה המעווררת סקרנות, מתח, הנאה וענין. האירויים מיוחדים במינם. כל אחד מגיבורי הספר הוא צורה הנדסית שבמרקזה "אשו" בעל עչובה ואישון שחור. הצורות הננדסיות אינן מדויקות ומצביעות נסיגות של ילדי לצייר מלבן, רבו, משולש ואליפסה. "הילדים" הם וצירוף גוני הוריהם: סגולני ורודדים - ועוצמת הצבע משתנה עפ"י מצב-ההרוות של הדמיות. העין הבודדת שלם דמותה משנה את זווית האישון, וניתן להסיק על הלך - הרוח במשפחה. רק במקו אחד מצאת שתי עינים עצומות, כאשר האהבה חזורת והזוג מתנשק. האירויים נוקראים למיעין לחזור ולרפף שוב בספר, משום ש תמיד מתגלת משוח חדש. בפיו הדמיות בשיטה והתאזרחות ב"תנוועת העינים" גיליתי גם שלוש השערות מביאו ע"י הזדרות והסתלשלות את אוירת הספר ומצבירותה של כל דמות.

התרגום העברי:

נושא הספר הוא אוניברסלי וגם האירויים אינם מرمזים על מקום, זמן, תרבות,uschava
שכבה חברתית ספרטנית. הדימויים, התיאורים ותגובות - הגיבורים יפים לכל קורא
התרגום חי,ழור בלבשו טוביה וקליטה, ותרום גם לקורא הצער הישראלי להזדהה
מלאה עם ניבורי העלילה. הלשון טبيعית ונראית ממוקר ולא כתורגום. המתרגמו
ירדנה הדר (שהיא סופרת ילדים בז'אנר עצמה) מצینגת שבעת התרגומים לא היו
זוקקה לשינויים כדי להתאים אותו לסבירות הילך והחברה הישראלית - חוץ משא
הספר, "קליקונת", שהוא חידוש לשוני של המתרגם לביטוי הלא תקני בגרמנית
"KLICKETICK", שהוא ביטוי עממי לקליק קטן. והרי המונח "קליק" שנזכר
בלשונו...

למרות, כמובן: הספר מתאים לילדים שכבר ראיית קריאה (סוף כתה א'), הוא
טוב לילד שעבר חווית גירושים או העובר חוויה דומה במשמעותו, וגם לילדים
משפחות שלמות, שהרי תפעת הגירושין נפוצה מאד בימינו. הספר תורם לחוויה
האני, לפיתוח יכולת אמפטיה ובעיקר - אין הוא נתן רצפטים" אין הוא מטיין
ומבקר, אך במרומז ובעקיפין ההורה יכול ללמדו שיש לשתף ילדים בעקבות משפה
והילד יכול להסיק שבתוכמים מסויימים רשאי כל אחד לעשות כרצונו כל עוד איש
פוגע בזכותו, ושיתרוף פעולה בהכרח יביא לתוצאות חיוביות לכל הצדדים. הספר הוא
חגיגה לבב ולעיניהם, לא רק בתוכנו. הכריכה טובה, הדפים איקוטיים; והוא נוח
לקורא הצער, משום שאין בו עומס ויש בו זריכות וקשר טוב בין האירויים והכתן
המנוקד.

בריסקינה נסטלינגר. "קליקונת". אירויים, ברברה ולדוש. תרגום מרמנית: ירדנה הדר. מטר, 1992.

עַז הַדּוֹמִים תְּפָסֵס¹

מאת: עדה קרן

בספרה השני של גילה אלמגור "עַז הַדּוֹמִים תְּפָסֵס", אנו שבים אל גיבורת ספרה הקודם "הקייז של אביה" שבו הגיבורה מחפשת את אביה האבוד, אך זה רק אחד היסיפורים שבספר.

לפנינו סיפורה של קבוצת בני-נוער, שעלו ארצה אחרי השואה, יתומים ולהם זכרונות קשים ממש. הם נמצאים בפנימייה יחד עם שתי בנות ילדות הארץ, אחת מהן, אביה, היא הדוברת בספר זה ודרך עיניהן של הצבריות מסופר היסיפור.

"הכתי בוחן וראיתי נגד עיני יולדות קטנות במקום אחר, רחוק, וו, בזמניהם אחרים, מהלכות בעיר עבר, כל הגעגועים והערוגה לבית אבא - אמא, לטבע, לקולות, לכל מה שהיה שם התמרק ברעש העלים שהיו פעם מתחת לרגליהן הקטנות, שהיה געולות בעגלים חומות" (עמ' 24)

זהו סיפור חברה שאין בו הרפתאות מסוירות, לא הרפתקה רוביינונית או בלשית - אלא סיפורו הוי על רקע מוסד תינוכי אשר ל"יחד" שבו יש מטרה: שילוב של הילדים היתומים שבאו מאירופה בחיה הארץ, ונסיון לשחרר אותם ממעקות העבר.

סיפור חברה מאפיינים משלו הטופסים גם בספר זה, למשל המנהיג - המדריך, אריאל, שיודיע לדבר אל חניכיו, להאזין להם - ואחוב עליהם: המנהיג הלא מוכתר של החבורה, יורק, אחד מהם, אך בעל השפעה עצומה. בסיפור יש מקום מפגש קבוע, שהוא הגבעה ועליה עז הדומים האחוב, שהוא גם מקום למתבונדים הבאים אליו בשעה קשה, כדי להיות עם עצם:

"בעוד אני נהנית מבידורתי, נשמע קול: 'יש משחו לעלה? בקש רואים, חמייע קול' ואני השבתי 'כן, כן, אני כאן'... התמהמתי עוד רגע אבל

ידעתי שעלי לפנות את מקומי מתחת לעין לבא אחרי" (עמ' 74) וכמו כן, קיים ההווי המיחד לפנימיות ולחיים בצוותא: השאייה לפרטיות: כגון: הכתיבה הסודית ביום הפרטி בלילה... אך בעיקר זהו סיפורה של يولה ומירה, שתי נערות יתומות ניצולות השואה, אשר הם שני הציגים העיקריים של הספר, האחד - يولה אשר, בדרך נס, מתגללה שאביה חי בפולין והיא מתכוונת לנסיעה

¹ עז הדומים תפוס, כתבה: גילה אלמגור, הוצאה "עם עובד", דן חסקן,zzo עמודים, לא מנוקד.

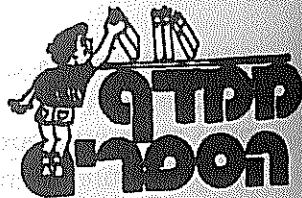
אליו ולפניה איתה. כל החבורה, נרגשת, נרתמת לעזרה; תופרים חולצות לולו
אורזים ונוננים עזות, ומעל לכל מצרפים פתקים קטנים עם שמות בני משפחה
אولي תמצא אותם يولה שם... אך يولה לא נסעת. אביה נפטר בפולניה לפני
הפגישה עם בתו, וכל החבורה צריכה להתמודד שוב עם האובדן אחורי החשלמו
עם היש.

הסיפור השני הוא סיפורה של מירה המגיעה למוסד באמצע השנה. היא כלטּ
שונה ומרירה ואייננה מספרת כלום על עצמה. מירה לא זכרת את עברה ולא
נקלתת במוסד. ורק כשהיא הולכת לבית המשפט כדי להילחם על זכותה להוו
יתומה - שב אליה האיךון. ובזכות החבורה התומכת והמעודדת היא שבה אַ
עצמה ואל החבורה.

גילה אלמנור מגישה לנו גם הפעם סיפורו נוגע לבני הנועורים: עם זכרונו
קשים ממש, חיפושים אחרים אב אובד זכרונות משפחתיים קשים, וגם סיפורו
אהבה עדין הנركם בין שני צעירים.
לסיפור מבנה מיוחד; התחלה מהירה המכנית את הקורא מיד לבעות שמעלו
הסיפור ולדמיותיו השונות. הסיפור כולל כתוב בכתב מקשה אהת: אין חלוק
לפרקים, אין פסקאות או קטעים המפיגים את המתוח הרגשי את העלילה
הסתופת. אין אפילו איוורים הנוגעים מרווח של נשימה או עיצרים לרגע או
הקורא. המבנה והצורה יוצרים את האווירה של העצבות, הכאב והבדידות
מושכים את הקורא בנשימה אחת ארוכה אל הסוף. אביה מצאה את קט
אביה האבוד, מירה מצאה בזיכרון את בני משפחתה, אלכס ומישת נאבקה
בזכורותיהם מקשים, יורק רוצה להיות כמו ילדי הארץ - ועż הדומים, האפני
כל כל לארץ-ישראל - מנסה לאחד ולמוג את כולם יחד.

הערה:

בשער הפנימי של הספר נאמר: "הדמות הנזכרות בספר זה הן כולם פרי הדמיון בלבד".
כמי שבילה שנים במוסד של עליית - הנער, באוטן שנים, שהספר מותיחס אליו, אני יכול להזכיר
שהדמות המתווארות בספרה של גילה אלמנור - הן ריאליות, ואנן נפקה'מנה אם שמותיהן וועל
ירק מירה, או שמות של צברים: זביבק אריאלא אילייה וכוכי, אני מעד שכולן תוארו כאוֹת
צולמו במצלמה וכל התיאורים על אופיין תוכנותיה, אופן זיבורן, התנהגותן, תגבותיהם - אמת
לאמתה ואני כאן פרי דמיון בלבד. פרקי ההווי של המוסד תוארו במחינות ובריאליות
מקסימלית, ואולי טוב עשתה גילה אלמנור שהעצמאמה בתיאורי הווי של קבוצה אחת בפניהם
ולא פרטה למשל את אורה - החטים בבית - הספר, או סדרי עובדה במטבח ובענפים אחרים, אַ
את היחסים הבינלאומיים. אילו תיארה את המוסד על כל אספектים שלו, היינו מכך ליטים ספרה
- מידות. لكن הספר על מרים רונגר - שאינה זכרת מי היו הוריה, ואוח"כ נזכרה בסימני
המוחיים אותן מונאר לא הפרה, בנטורליות כובח, וכמוה היו במוסדות לדימר וביב. לְ
ספרה זה של גילה אלמנור מהוות פרק ריאלי מהימן ועל כך ראוייה לשבח. גב.

לגיל הרך ולבתות נספנות

mirik shinir, כדרכה, מוביילה את הפעוטים לחכיר את העולם... במשפטים קצרים, קצביים ורזה מרמים הקטנה לדעת מהו ים. וכל המושגים הכליכ"ק "כבדים" מופיעים כאן בספר בקילות: חם, קר, מרובע, משולש, שלולית, נחל - כל אלה מלאוים באירועיו הנפלאים של גיל-לי אלון קוריאל.

רוני, המכונה, "רוני קטשוף" (כי כל דבר אהוב הוא לאכול עם קטשוף), כועס על המורה רינה, על שהיא מבלת שיעור חברת. יש לו בעיה: ניר החזק מרבץ לו. (שלום קריאה) 1992, את הבעייה פתרה טילושה בשיעור החברה שהתקיים. 41 עמ' מנוקד. היא דבירה עם ניר, ומאז אינו מרבי, כי ניר אהוב אותה עד מהgren. רוני הודה לה, היא הטמייקה ורוני שם לב שהיא יפה כמו קטשוף. הספר כתוב בטורים קצרים ומשפטים פשוטים. הרבה הזרות (מעצבנות קצר...) במיוחד לкриיאה בעודדים הראשונים. הסיפור מציאותי, יש בו ביקורת על המורה המודעה בטעותה, וראשית ניצני אהבה בין ילדים.

תמרי לא רוצה לישון בימייתה ומנסה לישון עם הכבלה, החותלה, הCEFרים, העטיפים, ואפילו עם האוטו אשר בחדר, אך הכל אינו מותאים לה... אחרי סעודת חברה כל המתוערים הולכת תמרי, סוף סוף, לישון אך לא בימייתה... סיפור קולח מאת נורית זרחי, מותאים לעולמו ולמושגיו של הילד הרך. מומלץ ומחנה!

לקט של מבחר מיצירותיה של נירה הראל, רוב הסיפורים ידועים ומעט הפכו לקלאסיקה, כגון:

הספר האגדול של נירה הראל, כתבה נירה

מרימות והיס כתבה
mirik shinir, צירורים
גיל-לי אלון קוריאל,
הקבוץ המאוחד 1990,
לא מסופר, מנוקד.

רוני קטשוף כתבה:
שרה שלם, צירורים:
הינט הופר, מסודה
(שלום קריאה) 1992,
41 עמ' מנוקד.

איפת ילדים ישנים
כתבה: נורית זרחי,
צירורים: הילה חבקין,
הקבוץ המאוחד,
1990, לא מסופר,
מנוקד.

הראל, ציורים: אורה איתן, עם עובד 1992,
111 עמ' מנווקד.

אפשר להשאיר הוודעה, פתאות נטירה הדلت, של
צמויות ארוכות, שפת הסימנים של נועה, זזקא קו וא
אפשר ועוד. הסיפורים ריאלייטיים ומאפיינים ילדיים
קטנים, רצונותיהם, בעיותיהם והתנהגותם. כמו
מהיצירות מתוך הספר "צורות" (שירים וסיפורים
कצרקרים) יש בהם פסיכולוגיות מודרני, בנוסח יהוד
אטлас.

פליה הוא חתול. הוא מגיע אל העיר מהכפר. לאו
שעכברוש נשך את זבבו. הוא נקלט במשפחה נחמו
ואוחבת אבל חתולי השכונה בראשות מונס הרש
מתנכלים לו. פלה הוא בעל חולשות: הוא מלא חשיבות
עצמית ואין נאמן בשום מובן מקובל של המלה. למראה
זאת הוא שmach כשפנקיים אותו ובוועס כשמעליבים א
משפיליים אותו. הספר תורגם לעברית גבורה וביטוי
כמו "מליחים": או: "זילנות גגללו" עשויים להזכיר על
הקוראים שקוריאות אינה כה שופטת.

הרפקאות פלה
בלוי זנבי
כתב: יוסטה קנטוסון,
תרגומים: בשמת אבן
זהר, ציורים: טלי
קריבולט, 1992, 89
עמ' מנווקד.

ספר נוטף בשדרת "ספריו איתמר"? ובו מסופר ע
אייטמר המוצא כובע שחור רחב שוליים המונדר ע/
אביו ככובע קסמים. אייטמר מנסה - והופך את אבא
לבבלי - חיים שונים בעוזרת הכובע שעל ראשו... סט
מצחיק ומפחיד אחד, אשר סופו אשר סופו טן
ומרגיע: בעוזרת הכובע הפך אייטמר את החיות השונת
ל... אבא!

אייטמר -
וכובע הקסמים השחור
כתב: דוד גרוסמן,
ציורים: אורה אילן,
עם - עם עובד 1992, לא
ممוספר מנווקד.

סבתא של רובי רוצה להיות צעירה יותר ולשם כך היא
פונה לאדון בץ ואחותו. אדון בץ הוא מדען גאון אמר
מרגע שסבתא של רובי פונה אליו הכל מתחילה להסתבב
זהו סיפור הרפקאות שיש בו גם מבט ביקורת
ומצחיק על יחסיו הורמים ילדים, מקומות של חריגים
וממקומות של חייו הרגש והדמיון. קרייטינית נסטליינגו

הפיישוף המופלא של
בץ, כתבה: קרייטינית
נסטליינגר, תרגום: זאב
ורדין, ציורים: אורה אלן
דיטל, אחיאסף 1992,
97 עמ'

הייא סופרת ילדים מעולה, וספר זה, כמו ספריה האתరיים שייצאו בעברית הוא משובח.

ספר "וננסנס" מקורי ומצחיק יוצא כתע מהדורה שנייה. שנים אחרי שהמהדורה הראשונה אוללה, מי שקרא את הספר בילדותו זוכר אותו בחום וברגע, כסיפור דמיוני מפלא ומצחיק. לעילות טוסברהינדי הגיבור שרצוי בו למלך אין סוף. זהו אחד מספרי הילדים היפנים.

ספר חמוד וקצר שמתאים בעיקר להקראה לילדים גן. ליואב יש יום קשה ומרגיז עד שהצל שלו מתחילה להתריד אותו, יואב מגלה מנין בא החושך בלילה: כל הצללים של האנשים עולים לשםים ויוצרים חושך. הספר כתוב בהומור מאוד צבעוני ויפה - הצל המצויר של גיל-לי אלון קוריאל הוא Katz מפחיד וקצת תמוד, כפי שהוא עולה מן הספר. יש בשיפור כל מה שלילדים אמרורים לאחוב: Katz מתה, Katz הומר, אףilo מבנה המשפטים מותאים להקראה, מושום שרובם מסתויימים בمعنى פואניטה - "יואב קם והתחיל לכלת אל רועי, שהיה גדול ממנו בשנתה, אבל תמיד היה לו קרמבו במרקך".

עיקרו של הספר הוא איוריו הגודלים המבוססים על צבעוניות חזקה. כל עמוד בכתב אחר, חזק, ועליו צורות עגולות בכתבים נוגדים התופסים את עיניו של הפועל. הטכסט המלווה איורים אלה הוא מעולמו של הילד הרך: הפעולות פשוטות הנעשות בכל בוקר משעת הקימה ועד יצאתו מן הבית יש בטכסט הקצר משפטים אחדים הקשים להבנתו של הקטן כמו "כבר לא היום, עכשו עכשומחר"... והנה הגעתו ל凱צה ותclf' מן הדף יצא..." והם לא תואמים לספר הזה.

טוסברהינדי הגיבור כתוב: שמעון צבר, ציורים: שמעון צבר, עס-עובד, 1992, נס עמ' מנוקד.

הצל של יואב כתוב: יאיר לפיד, ציורים: גיללי אלו קוריאל, זמורה ביתן, 1992, 32 עמ', מנוקד.

בקר בא כתבה: אורה איל, ציירה: אורה איל, הוצאה עצמית / אורה איל, 1992, לא ממוספר, מנוקד.

שפחו אוותי במדגר כתוב אונר בפני, "אופוס", 1992, 21 עמ' מנווקד.

הספר הוא שילוב של משחק וקריאה. מטוoso של החוקה מתרכז במדבר הוא "עובד" הרפתקאות ועומד בינם מצבים בהם עליו לקבל החלטות, כאשר ע"פ הבחירה שלו, הוא ממשיך את הקריאה והעלילה מקבלת תפונה בהתאם. המצבים בהם הקורא מקבל החלטות הם מצבים קיצוניים של השزادות - לדוגמא, הוא נושא במדבר כשות מתחילה לרוזת, ועליו... לבחור או להסתתר בוadi או לעלות למקום גבוה, תקו העלילה בניו מרכז ליניארי של הרפתקאות דומות ואין במצוותם איתם הקורא נפצע, עומק או מורכבות. הרעיון מקסם משומ שיש כאן צמצום הפער בין הקורא למלא כתובותה. חסר בספר מסוג זהה, שנועד לשעשע בעיק תחכים גרפי האירודים פשוטים אם כי צבעוניים העלילה אינה מורכבת והסיטואציות בהן הקורא מבנה את הבחירה הן חד - משמעויות ודו-מומיות זו לזו. הספר יכול להיות חוויה לילדים רבים. חבל שבגלו האופיש השפה העברית הוא מנוסח בגורן שני זכר, ככלומר לילדיו קשה יותר להזזהות עם המצבים. הדמיות המעתה המופיעות משורטטות בקווים סטוריואוטיפיים גסים, כמו דמות הילד הבדווי או דמות השודדים.

עלילות חומרית כתוב: ס. יזהר, ציורים נעמי סמילנסקי, זמורה ביתן, 1992, 28 עמ' מנווקד.

לפתות בינווניות

הספר כולל 12 סיורים העוסקים בחוויי ילדים ומשמעותם בארץ. חיים יום - יומיים של עבודה וعمل, בתול ונת בשalom ובעת מלכמת. האוסף כולל גם מספר סיורים העוסקים בклиית ילדי העולים החדשים ומשפחותיהם בארץ.

לשוב הביתה כתבה: גאולה קוזם, ציירה: ליאת צת, זימזון 1991, 115 עמ' מנווקד.

קיישואון הוא חםום, בגין החיות בניו - יורך, הוא מרגnis
שהעולם רחב יותר ומשמעות יותר מכפי שהוא מצטיר
בכלוב, ובו רוח אל הערות בדרך. הוא נקלע אל אגדות
צער - בעלי - חיים שם הוא מתיידד עם ביל, נער סגור
וביבשן. הספר עוסק ביידידות ונאמנות, בכוח שהן נותנות
ובאחריות שימושה מהן. זהו סיפור חביב שהיה יכול
להיות בסיס לתרסיטי אמריקאי טיפוסי. למרות כל
הקשהים. נאמנות, אחריות קרבת, נותנות משמעות
לחיים וגוררת סוף טוב.

קישואון כתבה:
ברברה דנה, תרגום:
שולין נוסבאום,
צירום אודี้ טאוב,
מסדה (kipod), 1991,
12 עמ' מנוקד.

לייאור הקטן היה מתעורר לעיתים תכופות מחלומות
רעים: שופי מכשי והאריה, היו אורחות קבועים בשנת
היללה שלו והואפחד מהם, עד שלמד להכיר אותם.
המכשפה לא הייתה כזו כמו שליאור דמיין אותה היא
לפעמים טובה ולפעמים רעה ואפילו נחמדה ועוזרת
ליילדים, לא רק מפתחידה. לייאור למד שלא כל מה
שמפיחיד בדמיון הוא באמת כזה - ואם מכירים את
הפחד אפשר אפילה להתגבר עליו. ציורי המכשפות של
אלישבע געש אמנים מפתחדים ברובם, אך יש גם עיניים
טובות בהן קרייצה טובה ומעודדת ללייאור ולכל הילדים.

המכשפה של לייאור
כתב: שלוה מודן,
ציורים: אלישבע
געש, מודן 1992, לא
ממוסף מנוקד.

זהו ספר שני בסדרה. מאיה נינה ביכולת לקרוא
כתב: דורור גרון, מהשבות. בערטתו של ידיד מבוגר, אמר, היא פותרת
ציורים: אורלי מהשבות עליה להפעיל רגשות וכשור שיפוטו. יש בספר
הצופה, מודן 1991, נסiron להציג גם עדויות לגבי יהסי-אנוש, דעות קדומות,
124 עמ' מנוקד. ועימות בין ילדים למבוגרים, אך המעשה העיקרי בו
היא השטוף והגביש בכתביה, כך שהספר מהנה ולא
مزלא באינטילגנציה של הקוראות. מפרעה קצרת
הפשטות שבה מוצגת הבעיה החברתית בספר,
למרות שהיא רק נראות בדמותו של הגנב ה"ענוי".

הקוסמת הקטנית
כתב: דורור גרון, מהשבות. מאיה נינה ביכולת לקרוא
ציורים: אורלי מהשבות עליה להפעיל רגשות וכשור שיפוטו. יש בספר
הצופה, מודן 1991, נסiron להציג גם עדויות לגבי יהסי-אנוש, דעות קדומות,
124 עמ' מנוקד.

לפיות נמובות ובינוניות

קשות החולומות של "בלילה באים החלומות לראש של נעמה" ולכל חל-
געמה הצעב שלו. בחולום האדום פורחות כלניות ואילו הס-
כתבה: אירית גינזבורג,
ציורים: כריסטינה קדרמן,
הקבוץ המאוחד
1992, עמ' מנווד.
נעים חולמות נעמה: על זאב אפור מפחיד וגלגים/
אופניים הנעים במחירות... סיפור יפה - פה ועונה לו/
חוושים של הפעוט והילד הרצ'ן: צבעים וצללים, רוח/
טעמים והרבה אהבה. כריסטינה קדרמן, המאייה/
מחזקת את אוירת התחולות וחפיקות השורה על הס-
זהה.

דיז'יק
כתבה: יעל ברברון,
ציורים: מירזובותה,
עמ' עובד 50, 1991.
קליטת העליה מרוסיה ובעוותיה מוצגת דרך עניינו של
הכלב ריז'יק שהגע ארצתו עם "משפחתו", גיגורי הא-
האם לננה ומישה הילד. ריז'יק רואה את העולם זו
עניינו הכלביות - האנושות, ראיית ילד תמים. זה
מייצג את העולמת החדש מרוסיה, קשיי השפה ובעו-
ההובדה, המוצגים בצורה המוריסטיות וקלילה, עם
כבוד משמעותן. מרכז הקליטה ובעוותיו של מוש-
והסתגלותו החברתית, הקשר עם רוסיה ובסיסו - הש-
עובדת ע"י האם ולאחר מכן גם ע"י האב, ובכך נשלט
התנאקלמות. הספר כתוב בחומר, בקלילות וחו-
מעניין וקריא.

מעבר לגבועות
האחרונות
כתבה: רבקה מרין,
ציורים: נעמי בריקמן
ספרית פועלימים 1991,
עמ' מנווד.
סיפורים פיטויים, שאינם כפופים לחוקי החגיגי
ולמציאות בכלל, בחלקים בולט האופי האגדתי - מ-
ב"העץ המתפקיד", או ב"ארץ של שמות", ואחריו
עסקים בעיקר ברגשות, אך כולם מאופינים בלילה
ובבדיוני, קשה לדעת אם ילדים בנסיבות הנarratives יענ-
את שאינם "סוגרים" - לא בעלילה, ולא במסריה

המובעים בהם. זהו הגבול בין ספורת לשירה, והפגש בין הסוג ספרותי זהה לבין ידים יהיה מעניין. ברוב הספרים הגיבורים הם ילדים קטנים. האירוסים יפים ומתאימים לרוח הספר.

מפשפה לה קטנה טלי, ילוד קיבוץ חריגה, יוצרת קשר עם מכשפה קטנה. כתבה: יעל רוזמן, בהתחלה נראה שהקשר עם המכשפה מחזק את טלי, ציורים: הילה תבקין, אך לאט מתברר שכוחות הרוע מושתלים עליה עם עמל. עובד נגנו, 124, והוא משפט מתייר יקר תמורה כל מה שהוא מקבלת מן המכשפה. סוף הספר בהתחזרות כוחות הטוב נגד עמל. בוחות הרע ונחונה של טלי על טיליה המכשפה. ספר מעניין, מלא דמיון.

ימים של רינה אמרה של רינה עזבת את הבית בנסיבות והילדת כתבה: אביבה גלי, נשארת עם אביה וסבתה שבאתה לעזר להם. לרינה שוקן / שף 1991, 85, קשה מאד: היא איננה יודעת דבר על אמה ומදע נטהה עלי, לא מנוקד. רינה היא מאשימה בכך שאיננה אוהבת את אמה... סבתה היא מנסה לתרמן בין בעיותה האישיות לבני הביעות רינה מנסה לתמוך בנות גילה: יחסית עם חברות ומעמד הרוגילות של בנות גילה: בכיתה ואף יתסים ראשונים עם בני המין השני. הספר מציב בעיות רבות ושונות והייבורה, רינה, מנסה למצוא פתרונות ולכן היא מותלבת כל הזמן עם עצמה ועם הסובבים אותה. המתבגרת מנסה למצוא את התשובות בעייתייה של רינה אך לא תמיד הפתורנות ברכרים וסבירים... העלילה איננה קולחת בקלות והטוף המפתח ומשמעת את רינה ואת הקוראים כאחד משאר סימני שאלה...

לפיטות גבוות

על פדור אחד בלבד הספר הسلم, נסוב על אדם הרודף אחר כדורים. כתוב: דורו זיו, בzdorim.htm היחסים החיצוניים הנכטים החומריים אירום: נעמה גולומב ועוד. השאלות, אותן מעלה המתברר, הן: האם האושר

מודן 1991,
לא ממוספר.

הוא המרוץ עצמו או שמא תוק כדי המרוץ מאבדם בדרכ את האשר, עצם המרדף הופך אותו למונוסכליים. האירויים של נומה גולומב ממחישים את הכתוב.

ספר רב – גוני ומרתק, שנכתב לפני מעלה מ- 55 שנה הנושא הוא יריבות בין שני – ביטות, יריבות שצומחות משקרים ומתאות כוח. המאבק בספר הוא בין הטוב והצדדים באמת ובצדק – בין המונעים עי' דעה 82 עמ' לא מנוקה. בפרט ממחישה את הזועה קדומות ופחד. הספר ממחישה את התחלון שבתעצומות כחות הרוע, ומשרטטת את מה שהתרחש בפרטים, כך שהספר מנבא כמעט את כל מה שהתרחש באירופה מיד לאחר שנכתב. הספר יצא לאור רק לאחר מלחמת העולם השנייה. מתקף במפורש לערכיו האמת והצדקה, העלילה עדין מرتकת והדמויות מרגשות מתגליה בו גם הווי חיים של תלמידים בתקווה אחרת, רובם משכבות בינוניות – נוכחות של התהבה ההקדמה המתארת את קורות כתוב – היד, על רקע המתחמה ומאורעותיהם היא סיפור מרתק בפני עצמה

בימי שלטון המנדט הבריטי, הופעה ייחודה מיוחז לפועלות לילית, אותן הקים ואימן צ'רלס אורט וינגטייט קצין מודיעין בריטי "סיפורו של אורט וינגטייט" מתאר את מהלך האירועים שהביא להקמת פלוגות הלילה ואת שאר פעולותיו של וינגטייט בארץ. הספר מצורפת תമונות מן התקופה, הקונפליקט בריטים – יהודים ערבים אין מוצג בספר בצורה עמוקה במיוחד. יחד עם זה, זה רומן היסטורי מעניין על אדם מיוחד וזהם פעלים.

צבע הפניה
כתבה: אנна מריה
ייקל, מרגומן ניצה
בן אריא, עם – עובד,
עמ' לא מנוקה.

לוחמיות בליליה
כתבה: פנינה זה, יד
בן – צבי, עם עובד
1992, 90 עמ', לא
מנוקה.

מישה לאחווה
כתבה: נוגה מרון,
איורים ועטיפה:
שרון שקד, שרברך

זרכים, מלחמות המפרץ, עליה מורסיה, אבטלה ופיטורין בעיות במשפחה – ועוד כל זאת בשפה קולחת ומחרה שכודאי תישא חן בעיני הקורא הצער.

עולם המרתך של ילדים עירוניים בימי מלחמת ים הכהبورים מעלה דרכ סיפורה של מיר, תלמידת כהה /, המספרת לנו על חייה וחיה חבריה באותו הימים והזברים מועברים כאילו בצלם של הימים החם לימינו. הרבה אהבה וحملת יש בסיפור זה: אהבה בין הורים לילדיהם ובינם לבין עצם, יחס שכנות טוביים ומתהשבים, קשרים עם מתנדב העיר החוזר אה"ב לשרת בצבא בזמן המלחמה, מסירות אין גבול של אהות לעובודתה בבית החולים ושל המטפלת – השכנה לילדייה. ואפיו ייחס הבנה והתחשבות בין התלמידים למורותם. אך הסיפור אינו ורוד מדי ותחומרם של מקוחים מן החיים: בת השוריה בריב עם אביה ואפיו לידיה אינם מכירים את סבם עד שבאה המלחמה האוצרית ומרקבת את כולם, פצועים וחרוגים שגרמת מלחמה זו ובעיות גדולות וקטנות של נערים ונערות בגיל ההתבגרות, ימי מבחן לכל: לצבא ולעורף, לעוסקים בגדיות ולכל אלה, הרבים, שעוסקים ביום – יום. הסופרת, ארינה ליבמן, חוותה במחינות ובדרישות לעולם של הצעירים. על הדברים האישיים ביותר היא מספרת בטקט ובהבנת, בשפה עשירה וקולחת.

הספר מורכב מקטעים קצריים שהם הגיגי של תינוק. הספר מתעד את התפתחותם. מעובר – לתינוק בן כמה חודשים. למרות זאת נראה שהספר מתאים יותר להורים צעירים מאשר לילדים. הוא משעשע אבל ההומר שבו, פונה בלי ספק למבוגרים. אין עלילה אחת שיש ביקורת דקה כלפי התהורים הצעירים ודרך טיפולם בתינוק. אולי גם ילדים שנולדו להם, אחד או אחר קטנים יתעניינו בניסיון לתאר את המאורע, מנוקדת מבטו של התינוק.

ימי מבחן ספר לבני המורות כתבת: ארינה ליבמן, ירושה נולן 1992, 175 עמ', לא מנוקד.

היגאנט בון גאגא לגנו כתב: דורון פלאי ציורים: גיל אלקבץ, מחברות לספרות, 1992, 98 עמ'.

SIFRUT YELADIM VANOAR
JOURNAL FOR CHILDREN'S AND YOUTH LITERATURE

ember 1992, Vol XIX No. 1 (73)

IN 0334-276X

or G. BERGSON

Deborah Haneviah Str.

Lev-Ram Bldg.

Jerusalem, Israel

CONTENTS

UDY AND RESEARCH

ois Afraid of Educational-Historical Literature - Zvi Tzameret	3
Captain Returns To you - Tamar Bergman	8
lowing "The Poet" (Bialik) - Leah Naor	13
abic Children's Literature in Israel - Abu-Fana Machmud	21
Love of Animals in the Stories of Herzlia Raz - Dr. Leah Chovav	28
ut Folk-tales and the Mouse who was Looking for a Bride - Alex Zahavi .	34

OKS FOR ADULTS ABOUT BOOKS FOR THE YOUNG

vey of Three Books:

Selection from Janusz Korczak's Stories and	
idrens Literature - Reflections by Menachem Regev	36
idrens Literature is Literature and	
Child and Life by Dr. Shlomo Harel	37

VIEW

First Sight - G. Bergson	38
"Bread - Meal" which didn't take place - Yitzchak Alfasi	42
Alternative Road - by M. Akaviya	43
Books for the Very Young - Miram Rot	44
the Protection of the Environment - Y. Hadas, D. Daniely	46
Little Finger-snap after the Big Finger-snap - Dina Danieli	49
Tree on the Top of the Hill - Ada Keren	51

ON THE BOOKSHELF

contents in English	62
contents in Hebrew	63

התוכן

עינוי ומתחך	מי מפתח מספרות היסטוריות מתקנכת - צבי צמראת
3	רכ' חובל שב אליך - תמר ברגמן
8	בעיקבות "המשורר" - לאה נאור
13	ספרות הילדים בערבית בישראל - אברפנה מוחנווד
21	אהבת בעלי חיים בספריו הרצליה רז - ד"ר לאה חובב
28	משחו על מעשיות ועל העכבר שחיפש כלה - אלכס זהבי
34	ספריט לגזוליט על ספריט לקטניות
36	מחבר מותוך סייפוריו של יאנוש קורצ'אק
36	ספרות ילדים, השתקפות - ד"ר מيري ברוך
37	ספרות ילדים היא ספרות (ד"ר שלמה הראל) - רות גפנדזון
37	הילד והחיכים (ד"ר שלמה הראל) - רות גפנדזון
ביבליות	
מבט ראשון	
ילדה של קיץ סבא ספר, יחד כל הדורך, בלבד האחר של דני, אי המטמון,	
38	מלחמה במפרץ, משחק הלגו של האלקים - ג. ברנסון
42	סעודת הלחם שלא התקיימה - יצחק אלפסי
43	על הדרך האחרת, סיורה של קבוצה - יונתן כהן, נתן גוטס
44	ארבעה ספריטים לקטנים - מרים רות
46	המסע למען איזוקה הסביבה - דינה דניאלי, ירדנה הדס
49	הקליקנות באה בעקבות הקליק - דינה דניאלי
51	עד החומרים תפוס - עדה קרן
מגדף הספריטים	
תיכון אנגלית	
תיכון עברית	

ה משתתפים בחוגרת:

צבי צמראת - מנהל יד בן-צבי, תמר ברגמן - סופרת, לאה נאור - מפקחת במשרד החינוך, ד"ר לאה חובב - חוקרת, מרצה, אלפסי זובי - מבקר וחוקר, ג. ברנסון - חוקר ספרות ילדים, משרד ווילנט, ד"ר מيري ברוך - מרצה באוניברסיטה העברית ירושלים, רות גפנדזון - מכללת תל-חי, יצחק אלפסי - סופר, מרים רות - סופרת וחוקרת, ירדנה הדס - סופרת, בית ברל, דינה דניאלי - בית ברל, עדה קרן - "ספרות ילדים ונוער", משרד החינוך והתרבות.